

RETUR

EN NORDISK UNDERSØGELSE AF RECIDIV
BLANDT KLIENTER I KRIMINALFORSORGEN

KRIMINALOMSORGEN

Kriminalvården

FANGELSISMÁLASTOFNUN RÍKISINS

RISE RIKOSSEURAAMUSLAITOS
BROTTSPÄFÖLJDSMYNDIGHETEN

KRIMINAL FÖRSORGEN

Retur

En nordisk undersøgelse af recidiv blandt klienter i kriminalforsorgen

Hans Monrad Graunbøl
Bo Kielstrup
Marja-Liisa Muiluvuori
Sasu Tyni
Erlendur Sigurður Baldursson
Hafdís Guðmundsdóttir
Ragnar Kristoffersen
Lars Krantz
Karin Lindstén

Utarbeidet i fellesskap av kriminalomsorgen i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige

Forsideillustrasjon: Kim Broström

Trykk: Bjerch Trykkeri AS, Oslo

ISBN: 978-82-91910-99-4

Forord

Generaldirektørerne for kriminalforsorgen i de nordiske lande besluttede på et møde i september 2002 at undersøge mulighederne for at udvikle en fællesnordisk recidivstatistik. Der blev herefter nedsat en arbejdsgruppe med eksperter fra kriminalforsorgen i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige. Arbejdsgruppen kan med denne afrapportering præsentere resultaterne af et pionerarbejde, hvor et fælles udgangspunkt for en nordisk recidivstatistik er etableret.

Afrapporteringen er forfattet af Hans Monrad Graunbøl og Bo Kielstrup fra Danmark, Marja-Liisa Muiluvuori og Sasu Tyni fra Finland, Erlendur Sigurður Baldursson og Hafdís Guðmundsdóttir fra Island, Ragnar Kristoffersen fra Norge samt Lars Krantz og Karin Lindsten fra Sverige.

Den nordiske recidivgruppe skylder samtidig en tak til Marianne Secher, Mette Adamsen og Natalia Bien fra Danmark, Kimmo Hypén fra Finland, Stein Nilsen fra Norge og Ove Horned fra Sverige, der igennem årene har deltaget i projektgruppens arbejde og bidraget med idéer, værdifulde indsigter og kommentarer. En tak skal også rettes til Det kriminalitetsforebyggende råd (KRÅD) i Norge for økonomisk støtte til at publicere denne rapport.

Den nordiske recidivgruppe
Maj 2010

Innhold

	Forord	7
1.	Indledning	8
2.	En fællesnordisk recidivmodel	8
2.1	Definitioner af recidiv	9
2.2	Et fællesnordisk udgangspunkt	9
2.3	Variable definitioner af recidiv og opfølgningsperioder	9
2.4	Recidivkriterier	9
2.5	Forskellige udgangspunkter	9
2.6	Recidiv som effektmål	11
2.7	Recidivdefinition i denne undersøgelse	11
2.8	Bortfald	11
3.	Terminologi og centrale begreber	12
4.	Sanksjoner i Norden	14
4.1	Nasjonale forskjeller i bruk av straffereaksjoner	14
4.2	Nasjonale forskjeller i bruk av fengsel og friomsorg	15
5.	Undersøkningspopulationen	17
5.1	Likheter och skillnader	17
5.2	Frigivna	20
5.3	Samfundstjänst	21
5.4	Villkorlig dom med tillsyn	22
5.5	Villkorlig dom med behandling	23
5.6	Elektronisk kontroll	24
6.	Recidiv i Norden	25
6.1	Samlet recidiv og fordeling på køn	25
6.2	Tidligere afsoning af fængselsstraf og recidiv	27
6.3	Alder og recidiv	29
6.4	Huvudbrott och recidiv	32
6.4.1	Återfall hos frigivna	32
6.4.2	Återfall hos frivårdsklienter	32
6.5	Residiv til samme hovedkriminalitet	33
6.5.1	Løslatte og friomsorgsklienter	33
6.5.2	Løslatte	34
6.5.3	Friomsorgsklienter	36
6.6	Strafftid och recidiv	37
6.7	Tid till recidiv	38
6.7.1	Efter fängelsevistelse	38
6.7.2	Efter påbörjad frivård	39
6.8	Residiv til fengsel eller friomsorg	40
6.8.1	Flertallet av residivistene får ny fengselsdom	40
6.8.2	Ny friomsorgsdom etter iverksatt friomsorg varierer	40
6.9	Riskgrupper	41
6.9.1	Högt återfall	42
6.9.2	Lågt återfall	44
7.	Sammenfatning	46
7.1	Udvalgte resultater	46
7.2	Recidiv – ligheder og forskelle	47
7.3	Hvordan kan resultaterne anvendes?	48

8.	Bilag	49
8.1	Grundtabeller. Alder	49
8.2	Grundtabeller. Huvudbrott och kön	51
8.3	Huvudbrott fördelat på påföljd	52
8.4	Nordiska frivårdspåföljder	55
	A. Villkorlig dom med tillsyn	55
	B. Samfundstjänst	56
	C. Villkorlig dom med behandling	58
	D. Elektronisk kontroll	60

1. Indledning

De nuværende nationale recidivopgørelser er ikke sammenlignelige i en nordisk sammenhæng, eftersom der anvendes vidt forskellige recidivdefinitioner, dataindsamlingsmetoder mm. Arbejdet i det nordiske recidivprojekt har haft som formål at imødekomme de metodiske forskelle, etablere et fælles udgangspunkt for en nordisk recidivstatistik og at beskrive recidivet for kriminalforsorgsklienter i de nordiske lande. Rapporten præsenterer en recidivstatistik, der anvender samme definition af recidiv på tværs af landegrænserne. Recidiv er defineret som tilbagefald til ny ubetinget dom eller dom med vilkår om tilsyn af kriminalforsorgen indenfor en toårig opfølgningsperiode.

Rapporten består af indledning, seks kapitler og bilag.

- Kapitel 2 præsenterer den fællesnordiske recidivmodel og beskriver de variable, der indgår i modellen. Kapitlet gennemgår derudover nogle metodiske overvejelser omkring etableringen af en fællesnordisk recidivstatistik.
- Kapitel 3 er en oversigt over centrale begreber og den særlige terminologi, der anvendes i rapporten.
- Kapitel 4 indeholder en kortfattet beskrivelse af sanktioner i Norden, hvor nationale forskelle i anvendelsen af strafferetslige sanktioner og forskelle i anvendelsen af fængselsstraf og alternativer til fængselsstraf fremhæves.
- Kapitel 5 beskriver undersøgelsespopulationen, herunder nordiske ligheder og forskelle i sammensætningen af undersøgelsespopulation.
- Kapitel 6 indeholder en deskriptiv fremstilling af recidiv i de nordiske lande. Der redegøres for resultaterne af undersøgelsen, og recidiv beskrives ud fra de variable, der er inkluderet i undersøgelsesmodellen. Kapitlet indeholder endvidere en præsentation af høj- og lavrisikogrupper i relation til recidiv.
- Kapitel 7 drøfter udvalgte resultater, og der peges på årsager til de ligheder og forskelle i recidiv, der er blevet fremhævet i de øvrige kapitler. Derudover diskuteres de muligheder og begrænsninger, der er forbundet med tolkningen af undersøgelsen resultater.

Alle lande har bidraget til rapporten, som er skrevet på henholdsvis dansk, norsk og svensk. I tabeller og figurer er der i vidt omfang anvendt en fælles terminologi, der er resultatet af de sproglige kompromisser, som udarbejdelsen af en rapport på tre nordiske sprog medfører.

Rapporten er desuden oversat til finsk og publiceres med titlen "Paluu. Pohjoismaiden tutkimus rikosseuraamusasiakkaiden uusintarikollisuudesta".

Det skal afslutningsvis tilføjes, at rapportens konklusioner, kommentarer og synspunkter deles af alle arbejdsgruppens medlemmer.

2. En fællesnordisk recidivmodel

2.1 Definitioner af recidiv

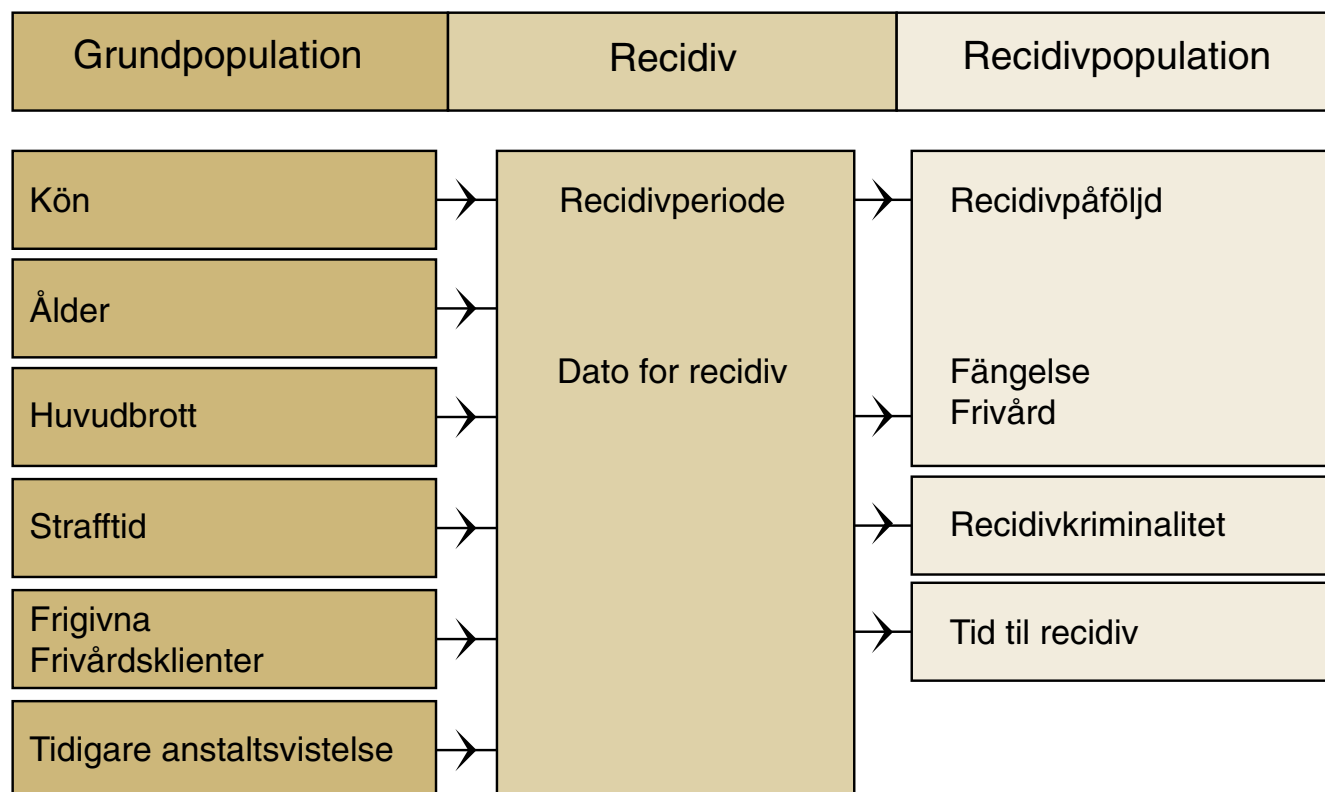
Der findes mange forskellige definitioner på recidiv i statistiske redegørelser og i forskningsrelateret arbejde. Recidiv kan eksempelvis defineres som tilbagefald til kriminalitet i det hele taget, ud fra recidivkriminalitetens art og ud fra hvor lang tid der går, fra den indsatte løslades, til han begår ny kriminalitet. Jo længere opfølgningsperioden er for måling af recidiv, des større recidiv vil forekomme. Talrige undersøgelser viser, at risikoen for at recidivere er størst i det første år af en given opfølgningsperiode.

Start- og sluttidspunkt for måling af recidiv kan også variere. Starttidspunkt for måling af recidiv kan f.eks. være løsladelsestidspunktet, og recidiv kan defineres ud fra gerningsdatoen for den nye kriminalitet eller fra det tidspunkt, hvor den indsatte modtager en ny dom. I alle tilfælde er det nødvendigt at operere med nogle præcise definitioner af, hvad der definerer recidiv og hvornår recidivet indtræffer. Hvis recidivkriterium er en ny domfældelse, skal der kontrolleres for, hvornår kriminaliteten blev begået. Hvis kriminaliteten blev begået før eller under fuldbyrdelse af den aktuelle dom, kan man tale om et falsk recidiv. I andre tilfælde kan det forekomme, at den nye kriminalitet er begået i opfølgningsperioden, men dommen er stadfæstet efter opfølgningsperioden, hvorfor der ikke er tale om recidiv. For at alle potentielle tilfælde af recidiv skal tælle med, skal der kontrolleres for gerningsdatoen for den begåede kriminalitet.

Kriminalitets- eller sanktionstype kan også udgøre et recidivkriterium. Recidiv kan defineres som tilbagefald til alle former for kriminalitets- og sanktionstyper, heriblandt bødestraf, betingede domme m.m. Recidiv kan dog også afgrænses ud fra kriminalitets- eller sanktionstype. En recidivundersøgelse kan f.eks. tage udgangspunkt i, hvorvidt tyveridømte recidiverer til samme eller en mere alvorlig kriminalitetstype, eller hvorvidt den begåede kriminalitet medfører en ubetinget frihedsstraf eller en dom med tilsyn og/eller behandling.

Illustrationen nedenfor præsenterer de variable, der inddrages i den fællesnordiske recidivstatistik.

Diagram 2.1 Variable i den fællesnordiske recidivstatistik

2.2 Et fællesnordisk udgangspunkt

Udgangspunktet for den fællesnordiske recidivstatistik er, at data i videst muligt omfang og på sigt skal kunne hentes fra kriminalforsorgens registre i de respektive nordiske lande. Det datamæssige grundlag for denne undersøgelse er dog funderet dels i oplysninger fra de enkelte landes forsorge, men også offentlige registre, f.eks. domstolene og politiets registre, udgør i nogle tilfælde datagrundlaget.

En recidivundersøgelse i nordisk regi indebærer grundige metodiske overvejelser. I det følgende præsenteres udvalgte metodiske overvejelser og endeligt den fællesnordiske recidivdefinition.

2.3 Variable definitioner af recidiv og opfølgningsperioder

Der findes ingen fælles nordisk praksis i forhold til, hvor lang tid der skal gå fra løsladelse til ny kriminalitet, før man kan tale om recidiv. Kriminalvården i Sverige anvender en variabel definition af recidiv. Således måles recidiv i intervaller i et år og op til tre år efter, at den indsatte er løsladt. Kriminalforsorgen i Danmark definerer, i de årlige statistiske redegørelser, recidiv som tilbagefald til ny kriminalitet der medfører en ny betinget/ubetinget dom indenfor de første to år efter løsladelse. I Finland, Island og Norge er der ingen national praksis på området, eftersom der ikke udfærdiges en regelmæssig recidivstatistik i de respektive landes kriminalforsorg.

I den fællesnordiske recidivstatistik anvendes en opfølgningsperiode på to år gældende fra løsladelsestidspunktet fra fængsel eller ved tilsynets etablering (påbegyndt frivård). Den maksimale individuelle opfølgningsperiode er altså to år.

2.4 Recidivkriterier

Et væsentligt recidivkriterium i den fællesnordiske recidivstatistik er tilbagefald til kriminalitet, der medfører en ny dom, der skal fuldbyrdes i kriminalforsorgen. Dermed inddrages ikke sanktioner og domsafgørelser, som bødestraffe, tiltalefrafald og betingede domme *uden* tilsyn. Det datamæssige grundlag for den fællesnordiske recidivstatistik er baseret på registreroplysninger fra de respektive landes kriminalforsorg, men også data fra kriminalregistrene er i nogle tilfælde inddraget. Kriminalforsorgenes registre indeholder ikke oplysninger om betingede domme uden tilsyn og bødestraffe. Undtagelsen i denne sammenhæng er kriminalforsorgen på Island, der har adgang til alle oplysninger omkring domsafgørelsen.

Et andet væsentligt recidivkriterium for den nordiske recidivstatistik er, at det er domsafsigelsen, der er afgørende for recidiv og ikke gerningsdatoen for ny kriminalitet. Det vil altså sige, at der er tale om recidiv, når der foreligger en ubetinget dom, der medfører fængselsstraf eller en tilsynsdom, i de tilfælde, hvor dommen relaterer sig til en begået kriminalitet indenfor den to-årige opfølgningsperiode.

2.5 Forskellige udgangspunkter

I den fællesnordiske recidivstatistik opereres der med en række fælles kategoriseringer og begreber i tabelfremstillinger mm. Bag de fælles begreber ligger forskellige definitioner af kriminalitets- og sanktionstyper afhængigt af de nordiske landes strafferetslige traditioner.

Forskelle i hovedkriminalitetstyper kan afspejle de enkelte landes strafferetslige praksis. Der kan eksempelvis forekomme nationale forskelle på, om trusler defineres under samme kategori som vold. Derudover findes der indlysende nationale forskelle på, i hvilket omfang de enkelte sanktionstyper anvendes ved fastsættelse af straf. Dette medfører at en given kriminel forseelse kan medføre en ubetinget straf i nogle lande, mens kriminaliteten i andre lande takseres til eksempelvis betinget dom eller bødestraf.

Antallet af domme der fuldbyrdes i kriminalforsorgen i frihed varierer også mellem de nordiske lande. Alle lande har eksempelvis ikke indført elektronisk kontrol. Den elektroniske kontrol er mere udbredt i Sverige end i Danmark, og den er ikke blevet anvendt i Finland, Island og Norge i 2005. Derudover anvendes betingede domme med tilsyn og/eller behandling i større eller mindre omfang i de nordiske lande. Betinget dom med tilsyn og behandling/program anvendes ofte i Danmark, Norge og Sverige, mens dømte i Finland og Island sjældent ikendes en betinget dom med tilsyn og behandling.

For at imødekomme de metodiske forskelle og for at sikre det komparative element i den fællesnordiske recidivstatistik, anvendes der fire forskellige kategorier for klienter, der fuldbyrder en straf i kriminalforsorg i frihed:

1. *Samfundstjänst.*
2. *Villkorlig dom med tillsyn.*
3. *Villkorlig dom med behandling.*
4. *Elektronisk kontroll.*

En udførlig liste med de straffe, der fuldbyrdes i kriminalforsorgen i frihed i 2005, kan findes i bilag 8.4 "Nordiska frivårdspåföljder", men de overordnede kategoriseringer er præsenteret nedenfor.

Tabell 2.1 Kategorier for klienter der har fuldbyrdet en straf i kriminalforsorgen i frihed i 2005

	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
<i>Samfundstjänst</i>	Betinget dom med vilkår om samfundstjeneste	Samhällstjänst	Samfunnstjeneste	Samfunnsstraff	a. Skyddstillsyn med föreskrift om samhällstjänst
					b. Villkorlig dom med föreskrift om samhällstjänst
<i>Villkorlig dom med tillsyn</i>	Betinget dom med vilkår om tilsyn	Övervakning av villkorligt dömda unga	Betinget dom med/uten tilsyn	Betinget dom med tilsyn	Skyddstillsyn
<i>Villkorlig dom med behandling</i>	a. Betinget dom med alkoholist-vilkår.	Ungdomsstraff		Betinget dom med promilleprogram / program mot ruspåvirket kjøring	Skyddstillsyn med särskild behandlingsplan s.k. kontraktsvård
	b. Betinget dom med vilkår om sexologisk behandling.				
<i>Elektronisk kontroll</i>	Elektronisk fodlænke				Intensivövervakning med elektronisk kontroll

Den fællesnordiske kategorisering af hovedkriminalitet er inddelt i følgende kategorier: 'våld', 'narkotika', 'tillgrepp' (tyveri), 'rån' (røveri), 'sex', 'økonomisk', 'trafik' og 'øvrige'.

2.6 Recidiv som effektmål

En fællesnordisk recidivstatistik er ikke et effektmål for kriminalforsorgen i de enkelte lande, men fungerer alene som en deskriptiv fremstilling af, hvem og hvor mange der recidiverer til en bestemt sanktions- og kriminalitetstype. For at anvende recidiv som effektmål kræves en langt mere stringent videnskabelig tilgang, med inddragelse og tolkning af f.eks. oplysninger omkring de indsattes socioøkonomiske og sociale baggrund, afsoningsforløbet i de enkelte institutioner og diverse kriminogene faktorer.

Derudover skal de nordiske lande forskelligartede strafferetslige praksis tages i betragtning, ligesom sagsbehandlingstider, retspraksis i forbindelse med domsafsigelse, forskellige typer strafferetslige sanktioner, personalebemanding i forsorgene m.m. er alle forhold, der har indflydelse på recidiv.

2.7 Recidivdefinition i denne undersøgelse

Recidiv defineres som tilbagefald til ny kriminalitet, der medfører en dom, der skal fuldbyrdes i kriminalforsorgen. Den nye dom defineres som den første dom efter løsladelse fra fængsel eller påbegyndelse af straf fuldbyrdet i kriminalforsorgen i frihed i løbet af 2005. Nye sanktionstyper, der er etableret i kriminalforsorgen under opfølgningsperioden, er inkluderet og regnes for recidiv.

Den individuelle opfølgningsperiode er to år, og gerningstidspunkt og dato for dom skal ligge indenfor opfølgningsperioden.

2.8 Bortfald

Recidiv er en måling af tilbagefald til ny kriminalitet for dem, der har mulighed for at recidivere. Der skal dermed tages højde for, at nogle løsladte eller tilsynsklienter ikke har mulighed for at recidivere.

Hvert land har derfor kontrolleret, om personer er døde i opfølgningsperioden og derfor skal frasorteres i datamaterialet.

Det har ikke været muligt at frasortere udvisningsdømte i datamaterialet, eftersom kriminalforsorgen i de nordiske lande ikke ligger inde med informationer om, de udvisningsdømte rent faktisk udvises og bliver i det land, de udvises til eller vender tilbage og dermed har mulighed for at recidivere. Udvisningsdømte er derfor repræsenteret i datamaterialet, skønt en ukendt andel har mulighed for at recidivere. Dette bør dog ikke have nogen nævneværdig indflydelse på det totale recidiv, da der er tale om en relativ lille andel af udvisningsdømte i totalpopulationen.

3. Terminologi og centrale begreber

Denne rapport er skrevet på dansk, norsk og svensk. Kapitel 1, 2, 3 og 7 er skrevet på dansk, kapitel 4 på norsk og kapitel 5 på svensk. I det centrale kapitel 6, der fremstiller recidiv i Norden, veksles der mellem dansk, norsk og svensk.

Dette medfører, at anvendte fagtermer og begreber udtrykkes og afspejles forskelligt alt efter hvilket sprog, teksten er skrevet på. For at tage højde for dette er der anvendt en fælles terminologi i rapportens tabeller og figurer. Frigivna og frivård er eksempelvis svenske udtryk, der anvendes for henholdsvis løsladte og for domme der iværksættes i kriminalforsorg i frihed. Disse udtryk anvendes gennemgående i denne rapportes fremstilling af figurer, tabeller og diagrammer.

I det følgende præsenteres en liste i alfabetisk orden over centrale begreber, der anvendes i denne rapport. De synonymmer, der oftest anvendes i de enkelte tekstafsnit, er angivet.

Tabel 3.1 Terminologi i tabeller og diagrammer

Begreb	Forklaring
Elektronisk kontroll	
Fodlænke, fotboja, intensivövervakning	Afsoning (verkställighet) af en ubetinget fængselsstraf i eget hjem med elektronisk overvågning.
Frigivna	
Løsladte, løslatte	Dømte der løslades fra fængsel efter at have udstået en ubetinget frihedsstraf.
Frivård / frivårdsklienter	
Tilsynsdom, friomsorgsklienter, tilsynsklienter	Dømte der påbegynder straf i frihed med tilsyn (övervakning) af kriminalforsorgen i frihed (frivården, friomsorgen). Disse er i denne rapport grupperet i fire kategorier jf. tabel 2.1: • Samfundstjänst • Villkorlig dom med tillsyn • Villkorlig dom med behandling • Elektronisk kontroll
Fängelsestraff	
Ovillkorligt fängelsestraff, ubetinget fængselsstraff	Ubetingede domme der fuldbyrdes (verkställs, gennemføres) i fængsel. Sikrings- og forvaringsdomme indgår også under betegnelsen fængselsstraf.
Grundpopulation	
Undersøgelsespopulation, undersökningspopulation, målepopulasjon	Dømte, der er løsladt i 2005 efter at have afsonet en ubetinget fængselsstraf, samt frivårdsklienter, der i løbet af 2005, påbegynder straf med tilsyn af kriminalforsorgen i frihed.
Huvudbrott	
Hovedkriminalitet, kriminalitetstype	Den kriminalitet (brott) der repræsenterer den højeste strafferamme, det vil sige kan medføre den længste fængselsstraf. Hovedkriminalitet er kategoriseret efter otte kriminalitetstyper: • våld - herunder drab, vold mod tjenestemand samt trusler • narkotika - herunder smugling af narkotika • tillgrepp (tyveri) – herunder indbrud og brugstyveri • rån (røveri) • sex • økonomisk – f.eks. underslæb (förskingring) og bedrageri • trafik, herunder promille- og spritkørsel • övriga

Kriminalvårdspåfølj	
Kriminalomsorgsdom	Strafferetslige sanktioner der fuldbyrdes (verkställs) indenfor kriminalforsorgen.
Påfølj	
Straf	En fælles betegnelse for straffe.
Recidiv	
Residiv, återfall, tilbakefall, tilbagefald	At en person fra undersøgelsens grundpopulation begår ny kriminalitet i en periode på to år fra løsladelse (frigivning) eller fra påføljens etablering, og hvor kriminaliteten i samme to-årige periode medfører en dom til kriminalvårdspåfølj. Dommen skal være endelig. Er personen idømt flere domme inden for de to år, er det den første dom, der opfylder ovennævnte recidivkriterium, der angiver recidiv.
Recidivkriminalitet	
Återfallsbrott, recidivkriminalitet, residivkriminalitet	Den kriminalitet (brott) der er ikendt ved recidivdom. Recidivkriminaliteten er kategoriseret efter huvudbrott.
Recidivperiode	
Opfølgingsperiode, uppföljningsperiod	En 2-årig opfølgingsperiode, hvori et eventuelt recidiv opstår. Recidiv-periodens start er for gruppen af frigivna (løsladte) dato for løsladelsen og for gruppen af frivårdsklienter starter recidivperioden ved datoen for frivårdspåføljens etablering.
Samfundstjänst	
Samfundstjeneste, samhällstjänst, samfunnsstraff	Frivårdsklienter der udfører ulønnet samfundsnyttigt arbejde. I nogle lande kan samfundstjeneste kombineres med deltagelse i programvirksomhed og andre tiltag.
Straftid	
Straflængde, domslengde	Længden af den ubetingede straf som en domstol har udmålt.
Tidigare anstaltsvistelse	
Tidligere afsonet fængselsstraf, tidligere soning av fængselsstraff	Dømte der har afsonet en fængselsstraf mindst én gang tidligere i løbet af en periode på fem år før påbegyndelsen af den aktuelle straffuldbyrdelse.
Tid til recidiv	
Tid till nyt återfall	Den tid der er gået fra løsladelse (frigivning) eller frivårdspåføljens etablering til den første gerningsdato, der angives i recidivdommen.
Villkorlig dom med behandling (VDMB)	
Betinget dom med tilsyn og vilkår om behandling, kontraktsvård, promille-program / program mot ruspåvirket kjøring	Frivårdsklienter under tilsyn/ overvakning af kriminalforsorgen og underlagt vilkår om at følge behandling/program.
Villkorlig dom med tilsyn (VDMT)	
Betinget dom med tilsyn, skyddstilsyn	Frivårdsklienter der i en fastlagt periode er underlagt tilsyn/ overvakning af kriminalforsorgen i frihed.
Ålder	
Alder	Alder er for gruppen af frigivna fastsat ved tidspunktet for løsladelse (frigivning) og for frivårdsklienter ved starttidspunktet for fuldbyrdelse af en straf i kriminalforsorgen i frihed.

Anvendte tegn i tabeller:

- nul
- 0 mindre end 0,5
- . oplysning kan efter sagens natur ikke forekomme
- N absolutte tal
- % procenttal
- = lig med
- < mindre end
- > større end

4. Sanksjoner i Norden

Tilbakefallet i kriminalomsorgen i Norden kan ikke forstås uavhengig av hva som forener og skiller de nordiske landenes sanksjonssystemer, dvs. hvordan landene definerer og reagerer på ulike lovbrudd. Lovregler, kriminalpolitiske prioriteringer, saksbehandlingstid, rettspraksis og kriterier for anvendelse av de ulike reaksjonene, er alle sammen forhold som vil ha betydning for sannsynligheten for at man reagerer på et lovbrudd med en straff som må gjennomføres i kriminalomsorgen. Det forhold at disse parametrene vil endre seg over tid vil også påvirke resultatet av tilbakefallsmålinger avhengig av når måling blir gjennomført. Det betyr at en som ble løslatt fra en ubetinget fengselsstraff i 2005 godt kan bli idømt en dom som må gjennomføres i friomsorgen eller en annen type reaksjon i tiden etter løslatelsen, mens lovbruddet kanskje hadde medført fengselsstraff dersom det hadde blitt pådømt tidligere. I tillegg kommer konkrete, individuelle forskjeller i innholdet i straffegjennomføringen, som gjør det vanskelig å sammenligne fengselsopphold eller opphold i friomsorgen.

Straffegjennomføring blir stadig mer differensiert i form av nye sanksjoner. I tillegg øker den individuelle forskjellen i gjennomføringen av straff ut fra behovet for individuelle tilpasninger. Blant de løslatte vil det være noen som har opplevd soningsforhold som knapt kan sammenlignes. Nasjonale forskjeller i hva slags straffegjennomføring de domfelte har utholdt i kriminalomsorgen vil ha en viss betydning for de domfeltes utsikter til å klare seg og unngå tilbakefall etter løslatelse eller etter en friomsorgsdom. Det er viktig å være klar over at denne tilbakefallsundersøkelsen ikke har informasjon om mange variabler knyttet til den individuelle straffegjennomføringen, og som kan ha hatt betydning for tilbakefallsresultatet.

4.1 Nasjonale forskjeller i bruk av straffereaksjoner

Tilbakefallet i kriminalomsorgen påvirkes også indirekte av andre straffereaksjoner. Tabellen under viser antall ilagte straffereaksjoner i 2005 fordelt på de ulike reaksjonsformene, hvorav de to første gruppene innebærer en straff som gjennomføres i kriminalomsorgen. Gruppen "annet" inneholder også reaksjoner på lovbrudd som juridisk sett ikke er definert som straff. Dataene er vist på en forenklet måte.¹

Tabell 4.1 Ilagte straffereaksjoner i 2005

	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
Ubetinget fengsel	11 667	8 621	370	11 309	15 335
Tilsyn og/eller samfunnstjeneste	6 778	4 509	-	3 142	9 568
Betinget dom	5 785	14 674	557	8 772	6 300
Bot eller forelegg	176 986 ²	275 760	34 812	291 961	357 820
Annet	19 699	5 583	100	3 176	19 604

Alle land anvender et stort omfang av forelegg for mindre alvorlige lovbrudd, hovedsakelig trafikklovbrudd. Oppimot tre fjerdedeler av disse sakene dreier seg om mindre alvorlige trafikklovbrudd. Bruken av bot ved dom og betingete dommer uten kriminalomsorgsvilkår omfatter derimot straffesaker der anvendelsesområdet ofte kommer nær de straffesakene som idømmes en straff som gjennomføres i kriminalomsorgen. Det er videre sannsynlig at tilbøyeligheten til å reagere på et lovbrudd med ubetinget fengselsstraff til en viss grad påvirkes av hvorvidt domfelte tidligere er ilagt en ubetinget reaksjon eller ikke. Det er grunn til å anta at særlig bruk av betingede dommer uten kriminalomsorgsvilkår indirekte vil kunne påvirke omfanget av tilbakefall til kriminalomsorgen.

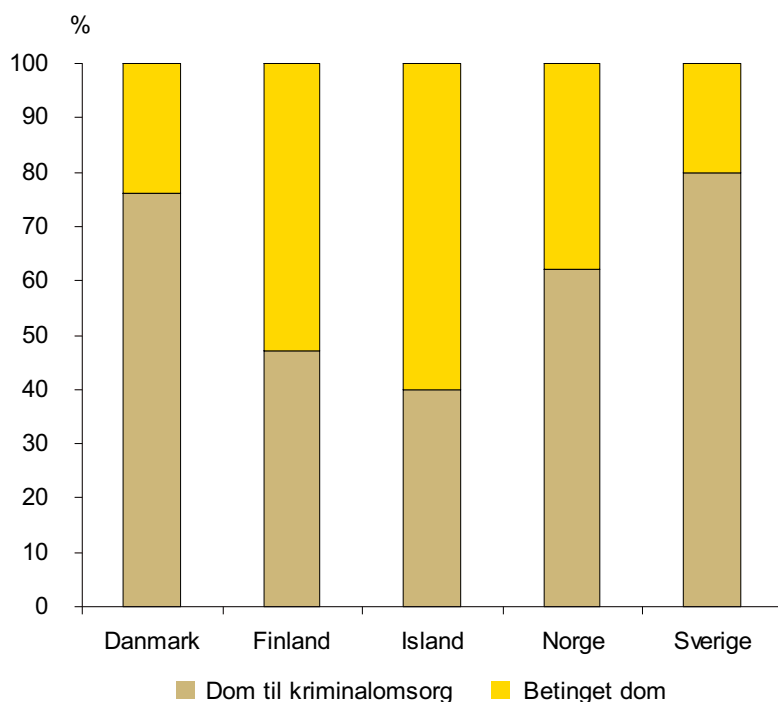
Diagram 4.1 illustrerer det relative omfanget av idømte reaksjoner i 2005 som gjennomføres av kriminalomsorgen i Norden, sammenlignet med det relative omfanget av betinget dom uten vilkår som må følges opp av kriminalomsorgen. Diagrammet viser at Danmark og Sverige er de land som

bruker betingede dommer minst. Bare ca. 20 % av dommene i Sverige avsies uten vilkår som innebærer en oppfølging av friomsorgen. At en så vidt stor andel dommer får vilkår om oppfølging av friomsorgen i Sverige (tilsyn og/eller samfunnstjeneste innebærer at disse gruppene også vil omfattes av tilbakefallsmålingen i denne rapporten. Dette kan ha hatt betydning for eventuelle forskjeller i tilbakefallsresultatet mellom Sverige og de andre nordiske landene.

Sammenligner vi rettspraksis med hensyn til betingede dommer uten vilkår som må følges opp av kriminalomsorgen, ser vi at for eksempel Island bruker betingede dommer tre ganger så mye som Sverige, og Norge nesten to ganger så mye. Betingede dommer brukes ofte for trafik-kriminalitet i Finland. Over halvparten av dommene er trafikkløvbrydd. Island bruker derimot nesten ikke betinget dom i trafikkløvbrydd. Nesten halvparten av betingede dommer på Island gjelder tyverier. I Danmark vil en tredjedel av de som er dømt til betinget dom være dømt for tyverier, mot bare 8 % i Finland og ca. 16 % i Norge. Antallet og hvilke typer kriminalitet som "fanges opp" av straffereaksjoner som ikke gjennomføres i kriminalomsorgen, må antas å påvirke tilbakefallet i

kriminalomsorgen ettersom forholdet får indirekte betydning for hva slags kriminalitet som dømmes til kriminalomsorg. Som denne rapporten dokumenterer, har omfanget av hva slags type kriminalitet som idømmes en kriminalomsorgsdom betydning for det samlede residivet i kriminalomsorgen, jf. 6.4.

Diagram 4.1 Andel ilagte dommer til kriminalomsorgen i forhold til betingede dommer

4.2 Nasjonale forskjeller i bruk av fengsel og friomsorg

Omfanget av gjennomføring av straff i friomsorgen sammenlignet med andelen i fengsel er en viktig forskjell mellom de nordiske landene. Tallene i tabell 4.2. viser grunnpopulasjonenes fordeling på løslatte fra fengselsdom og påbegynte straffegjennomføringer i friomsorgen i 2005.

	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
Frigivna	9 572	4 507	185	8 788	9 809
Frivårdsklienter	7 332	3 997	73	3 063	12 404
Totalt	16 904	8 504	258	11 851	22 213
Frigivna per 100 000 av folkemengden, 15 år eller eldre	218	104	81	238	132
Frivårdsklienter per 100 000 av folkemengden, 15 år eller eldre	167	92	32	83	167
Totalt per 100 000 av folkemengden, 15 år eller eldre	385	197	113	321	299

Måling av påbegynt dom i friomsorgen pr. 100 000 av befolkningen over 15 år viser at Danmark og Sverige bruker straffegjennomføring i friomsorgen fem ganger så ofte som Island og omtrent dobbelt så ofte som Finland og Norge. Antall løslatte fra fengselsdom pr. 100 000 av befolkningen over 15 år viser at Danmark og Norge anvender fengselsstraff rundt regnet dobbelt så ofte som Finland og Sverige. Risikoen for å få en straff som gjennomføres i kriminalomsorgen er høyest i Danmark og lavest på Island.

Kapittel 5, som omhandler grunnpopulasjonene i denne residivmålingen, gir en grundig beskrivelse av viktige forskjeller mellom kriminalomsorgens klientell i Norden. Når det gjelder straffegjennomføring i fengslene, er det også noen viktige forskjeller mellom landene som ikke kan utledes av grunnlagsmaterialet for denne tilbakefallsmålingen, men som blant annet fremkommer i Nordisk statistikk for kriminalomsorgen i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige. Omtrent en tredjedel av gjennomsnittsbelegget i danske og norske fengsler i 2005 sonet i en åpen anstalt, mot cirka tjue prosent eller mindre i de andre landene. Andelen utenlandske innsatte varierer fra rundt 7 % av de dømte i Finland i 2005 til cirka 28 % av de dømte i Sverige. Personaltettheten i fengslene, målt som antall ansatte i forhold til antall innsatte varierer fra 0,7 til cirka én til én mellom de nordiske landene.

De største nasjonale forskjellene i straffegjennomføring finner vi imidlertid innenfor de ulike friomsorgsreaksjonene, som til tross for navnelikhet kan være ganske forskjellige med hensyn til innhold. I denne rapporten er friomsorgsreaksjonene forenklet delt inn i fire grovt sammenlignbare kategorier, nemlig samfunnstjeneste ("samfundstjänst"), betinget dom med tilsyn ("villkorlig dom med tillsyn"), betinget dom med behandling/program ("villkorlig dom med behandling") og elektronisk kontroll, mens resultatene for friomsorgen gjerne presenteres samlet og sammenlignes med løslatte. Rapporten inneholder et vedlegg som i mer detalj beskriver innholdet i friomsorgsreaksjonene som ble iverksatt i de nordiske landene i 2005. Noen forskjeller skal påpekes her:

Samfunnstjeneste ilegges i form av en dom i Danmark, Finland, Norge og Sverige, mens på Island er det kriminalomsorgen som administrativt omgjør en fengselsstraff eller en ubetalt bot til samfunnstjeneste. Sverige har to former for samfunnstjeneste, "skyddstillsyn med samhällstjänst" og "villkorlig dom med samhällstjänst". Bortsett fra sistnevnte, må de som gjennomfører samfunnstjeneste stå under tilsyn av kriminalomsorgen for en bestemt periode. De må samtykke i straffen og utføre et bestemt antall timer ulønnet, samfunnsnyttig arbeid. Den norske samfunnsstraffen skiller seg ut ved at man ikke trenger å bli vurdert egnet for å kunne dømmes til samfunnsstraff. De domfelte kan også delta i program og behandling, men bare ca. 6 % av utførte timer samfunnsstraff gjennomføres i program eller i behandling. På Island er det også mulig å få terapisamtaler som en del av samfunnstjenesten.

Betinget dom med tilsyn ble formelt avviklet i Norge 1. mars 2002. Noen få dommer avsones likevel hvert år i Norge. I Sverige erstatter "skyddstillsyn" fengselsstraff, og den dømte kan pålegges behandling for rusmisbruk eller andre problemer. I Danmark og på Island kan det eksempelvis også forekomme vilkår om rusbehandling ved betinget dom med tilsyn. I Finland er det bare unge som var mellom 15 og 21 år da lovbruddet ble begått, som kan få betinget dom med vilkår om tilsyn. Den finske "ungdomsstraff" er en betinget dom med vilkår om behandling for aldersgruppen 15 – 17 år.

Fram til juli 2005 var Sverige det eneste landet som anvendte elektronisk kontroll ved ubetinget dom på inntil seks måneder (fra 1. april 2005). Program eller behandling er vanlig ved elektronisk kontroll i Sverige. Danmark innførte elektronisk kontroll 1. juli 2005. Nesten alle som deltok i ordningen i Danmark i 2005 var trafikklovbrytere. Det samme gjaldt over halvparten av dem som gjennomførte elektronisk kontroll i Sverige i 2005.

5. Undersökningspopulationen

Undersökningspopulationen består av de som frigavs från fängelse respektive påbörjade frivård år 2005. Syftet med denna rapport är att belysa återfall. För att öka förståelsen för de skillnader och likheter i grundpopulationen som kan påverka återfallet redovisas i detta kapitel en beskrivning av hur grundpopulationen är sammansatt i de olika länderna.

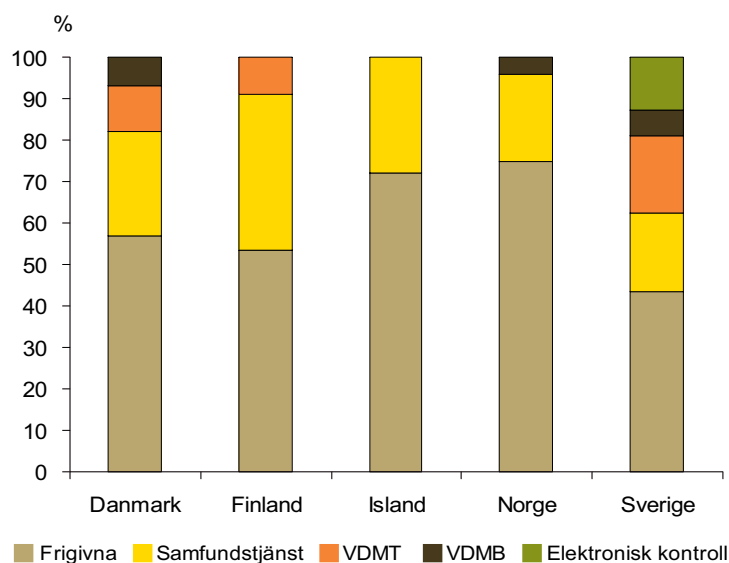
5.1 Likheter och skillnader

Användning av fängelse och frivård skiljer sig åt mellan länderna. Island och Norge använder fängelse som påföljd i högre grad än övriga. Drygt 70 % av den undersökta populationen består av frigivna. I Danmark och Finland är motsvarande andel 57 % respektive 53 %. Användningen av alternativa påföljder eller verkställighetsformer är mest frekvent i Sverige. Där har 56 % andra påföljder eller verkställighetsformer än fängelsevistelse. Detta kan delvis förklaras av användningen av elektronisk kontroll. Närmare målgruppsbeskrivning beträffande frivårdspåföljder finns i bilaga.

Tabell 5.1 Undersökningspopulationen fördelad på kriminalvårdspåföljder

	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
	%	%	%	%	%
Frigivna	57	53	72	74	44
Samfundstjänst	25	37	28	21	19
Villkorlig dom med tillsyn (VDMT)	11	9	-	0	19
Villkorlig dom med behandling (VDMB)	7	0	.	4	6
Elektronisk kontroll	0	.	.	.	13
Totalt	100	100	100	100	100
N	16 904	8 504	258	11 851	22 213

Diagram 5.1 Undersökningspopulationen fördelad på kriminalvårdspåföljder

Jämförelse mellan länderna visar att trafikbrott är vanligast som huvudbrott i Finland (45 %), medan trafikbrott som huvudbrott i övriga länder varierar mellan 25 och 30 % av totalpopulationen i fängelse och frivård. Våldsbrott är minst frekvent bland de dömda på Island (7 %) jämfört med omkring 20 % för de övriga länderna. Tillgreppsbrott förekommer oftare på Island (25 %) än i de övriga länderna (13 – 17 %).

Tabell 5.2 Huvudbrottsfördelning totalt. Frigivna och frivård 2005

	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
	%	%	%	%	%
Huvudbrott					
Våld	24	19	7	21	21
Narkotika	9	6	14	14	14
Tillgrepp (tyveri)	17	14	25	13	16
Rån (røveri)	3	3	3	2	3
Sex	1	1	6	2	2
Ekonomisk	5	7	11	10	7
Trafik	29	45	28	28	25
Övriga	11	4	6	9	12
Totalt	100	100	100	100	100
N	16 904	8 504	258	11 851	22 213

Populationen som frigavs från fängelsestraff i de nordiska länderna skiljer sig åt avseende huvudbrott. Det vanligast förekommande huvudbrottet i Danmark är våldsbrott (31 %); övriga länders andelar varierar från 8 - 22 %. I Finland och Norge är trafikbrott vanligast, 38 % respektive 30 % av alla som frigavs. Övriga länder varierar från 15 – 18 %. På Island är tillgreppsbrott mest frekvent (29 %), jämfört med mellan 12 – 19 % för övriga länder. I Sverige är det en lika fördelning mellan vålds-, narkotika-, tillgrepps- och trafikbrott (18 %).

Tabell 5.3 Frigivna 2005 fördelade på huvudbrott

	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
	%	%	%	%	%
Våld	31	21	8	22	18
Narkotika	11	8	16	14	18
Tillgrepp (tyveri)	19	14	29	12	18
Rån (røveri)	4	5	4	2	5
Sex	2	2	8	3	3
Ekonomisk	3	8	14	9	7
Trafik	18	38	15	30	18
Övriga	12	4	6	8	13
Totalt	100	100	100	100	100
N	9 572	4 507	185	8 788	9 809

I frivården finns en större variation mellan länderna framförallt beträffande hur stor andel av klienterna som var dömda för trafikbrott. Av frivårdsklienterna på Island är nästan 2/3 dömda för trafikbrott, drygt hälften i Finland jämfört med 30 % i Sverige och drygt 20 % i Norge. Sverige har den högsta andelen dömda för våldsbrott (24 %) och Island den lägsta (5 %). I alla länder är en mycket liten andel av frivårdsklienterna dömda för sexualbrott eller rån.

Tabell 5.4 Påbörjad frivård 2005 fördelad på huvudbrott

	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
	%	%	%	%	%
Huvudbrott					
Våld	15	17	5	19	24
Narkotika	6	4	10	16	11
Tillgrepp (tyveri)	15	15	14	18	13
Rån (røveri)	2	2	-	2	2
Sex	1	1	-	1	1
Ekonomisk	7	6	4	13	6
Trafik	44	53	62	22	30
Övriga	10	3	5	9	12
Totalt	100	100	100	100	100
N	7 332	3 997	73	3 063	12 404

Fördelningen av vilka typer av brott som avtjänas i frivård eller fängelse visar skillnader mellan länderna. Ett exempel är trafikbrott, där rattfylleri utgör en stor andel. Av grundpopulationen i Norge avtjänade 79 % påföljden i fängelse och 21 % i frivård. I övriga länder är fördelningen omvänd, dvs. majoriteten av dem som dömts för trafikbrott avtjänade straffet i frivård. Sverige har den högsta andelen med 67 % av alla dömda för trafikbrott i frivård. En annan brottstyp som visar på utmärkande skillnader är våldsbrott. Av dem som var dömda med våldsbrott som huvudbrott avtjänade 63 % straffet i frivård i Sverige jämfört med mellan 21 - 42 % i de övriga länderna. Andra brottstyper visar större likheter, t.ex. rån, där minst 70 % avtjänade straffet i fängelse i alla länder.

Tabell 5.5 Grundpopulationen fördelad på huvudbrott och kriminalvårdspåföljd

	Danmark		Finland		Island		Norge		Sverige	
	Frivård	Frigivna	Frivård	Frigivna	Frivård	Frigivna	Frivård	Frigivna	Frivård	Frigivna
Huvudbrott	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Våld	27	73	42	58	21	79	23	77	63	37
Narkotika	29	71	29	71	19	81	28	72	43	57
Tillgrepp (tyveri)	38	62	48	52	16	84	35	65	48	52
Rån (røveri)	23	77	25	75	-	100	22	78	30	70
Sex	24	76	29	71	-	100	7	93	35	65
Ekonomisk	63	37	41	59	11	89	32	68	53	47
Trafik	66	34	55	45	62	38	21	79	67	33
Övriga	40	60	36	64	28	72	22	78	54	46
Totalt	43	57	47	53	28	72	26	74	56	44

Klienternas bakgrund med avseende på tidigare belastning, dvs. om de suttit i fängelse före det nu aktuella straffet, är en annan faktor som visar skillnader. Den norska fängelsepopulationen är minst belastad av tidigare anstaltsvistelse. Samtidigt är den norska frivårdspopulationen mest belastad jämfört med de övriga nordiska ländernas frivård. Det relativa antalet frigivna med tidigare belastning varierar mellan 59 % i Finland och 27 % i Norge. Motsvarande variation för frivårdsklienter är mellan 24 % i Norge och 10 % på Island.

Tabell 5.6 Procentandel med tidigare anstaltsvistelse bland frigivna

Danmark			Finland			Island			Norge			Sverige		
M	K	Total	M	K	Total	M	K	Total	M	K	Total	M	K	Total
37	26	37	60	44	59	35	22	34	27	18	27	46	44	46

Tabell 5.7 Procentandel med tidigare anstaltsvistelse bland frivårdsklienter

Danmark			Finland			Island			Norge			Sverige		
M	K	Total	M	K	Total	M	K	Total	M	K	Total	M	K	Total
14	6	13	15	9	15	10	0	10	26	13	24	14	10	14

5.2 Frigivna

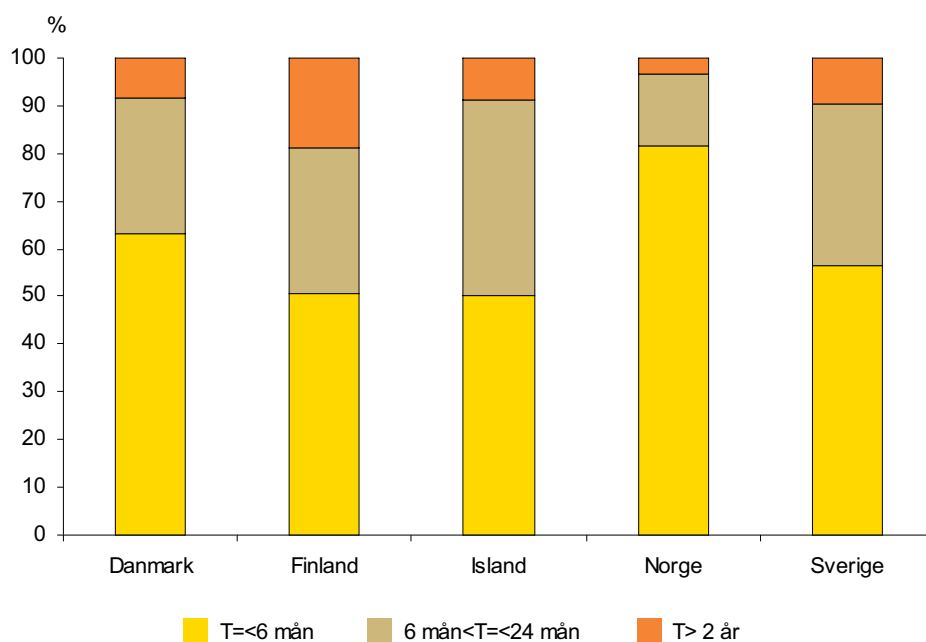
De länder som i högre utsträckning använder frivård som alternativ till fängelse har en fångpopulation som är mer belastad av tidigare anstaltsvistelse. I dessa länder är även medianåldern något högre.

Norge har en markant kortare strafftid (median) och det minst belastade klientelet jämfört med de övriga länderna. Norge skiljer sig från övriga länder genom att över 80 % av de frigivna har en kortare strafftid än sex månader jämfört med mellan 50 och 63 %. Finland har den största andelen långtidsdömda (19 %). Även inom samma strafftidsgrupp finns skillnader mellan klientgrupperna i de olika länderna. Ett exempel på detta är att bland dem med strafftid upp till sex månader så är intagna i finska och svenska fängelser högt belastade av tidigare fängelsevistelser (63 respektive 46 %). I de övriga länderna är endast cirka 25 % belastade av tidigare fängelsevistelse.

Tabell 5.8 Ålder och strafftid bland frigivna

	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
Ålder median	32	34	29	32	35
Procentandel män	95	95	90	93	93
Strafftid median	116	180	180	45	180
Andel strafftid ≤ 6 mån	63	51	50	81	57
Andel strafftid 6 – 24 mån	28	31	41	15	34
Andel strafftid > 2 år	8	19	9	4	10
N	9 572	4 507	185	8 788	9 809

Diagram 5.2 Strafftid bland frigivna

Tabell 5.9 Huvudbrott. Frigivna

	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
	%	%	%	%	%
Våld	31	21	8	22	18
Narkotika	11	8	16	14	18
Tillgrepp (tyveri)	19	14	29	12	18
Rån (røveri)	4	5	4	2	5
Sex	2	2	8	3	3
Ekonomisk	3	8	14	9	7
Trafik	18	38	15	30	18
Övriga	12	4	6	8	13
Totalt	100	100	100	100	100
N	9 572	4 507	185	8 788	9 809

5.3 Samfundstjänst

Målgrupperna för denna påföljd skiljer sig åt mellan länderna. I Sverige finns samhällstjänst både med och tillsyn. De som genomför samhällstjänst utan övervakning (tillsyn) utgör ca 75 % av gruppen och endast 1,5 % av dessa hade tidigare belastats av fängelsevistelse. Av de som fick samhällstjänst med övervakning var 12 % belastade av tidigare fängelsevistelse. Även i Danmark finns två kategorier av dömda til samhällstjänst, den ena avser klienter dömda för rattfylleri och den andre riktar sig mot andra klienter.

De norska klienterna är yngre och har i högre grad tidigare erfarenhet av fängelsevistelse än i de andra nordiska länderna. Dessa skiljer sig även från övriga länder genom att nästan 2/3 är dömda för vålds-, narkotika- eller tillgreppsbrott (övriga länder mellan 29 och 48 %).

På Island och i Finland har mer än hälften trafikbrott som huvudbrott. Motsvarande för Danmark är 47 %, Sverige 29 % och Norge 8 %. Sverige skiljer sig från övriga länder med en högre andel (36 %) dömda för våldsbrott (övriga länder 5 – 23 %).

Tabell 5.10 Ålder, kön och tidigare anstaltsvistelse. Samfundstjänst

	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
Ålder median	32	34	31	26	31
Procentandel män	90	92	93	87	92
Procentandel med tidigare anstaltsvistelse	12	18	10	24	4
N	4 211	3 169	73	2 547	4 212

Tabell 5.11 Huvudbrott. Samfundstjänst

	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
	%	%	%	%	%
Våld	18	15	5	23	36
Narkotika	5	3	10	19	7
Tillgrepp (tyveri)	10	12	14	22	5
Rån (røveri)	1	1	-	2	1
Sex	1	1	-	1	1
Ekonomisk	9	6	4	15	8
Trafik	47	59	62	8	29
Övriga	10	3	5	11	13
Totalt	100	100	100	100	100
N	4 211	3 169	73	2 547	4 212

5.4 Villkorlig dom med tillsyn

Påföljden används av Danmark, Finland, och Sverige. I Finland används påföljden enbart för unga klienter. Ingen av dessa klienter har tidigare vistats i fängelse. Påföljden finns på Island, men användes inte under år 2005. Endast ett fåtal klienter finns i Norge.

Nästan 2/3 av populationen i Danmark och Sverige har vålds-, narkotika- och tillgreppsbrott som huvudbrott. Finlands population utmärks istället av unga, obelastade dömda för trafik-, tillgrepps- och våldsbrott.

Tabell 5.12 Ålder, kön och tidigare anstaltsvistelse. Villkorlig dom med tillsyn					
	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
Ålder median	24	19	-	29	30
Procentandel män	82	88	-	89	80
Procentandel med tidigare anstaltsvistelse	17	-	-	53	20
N	1 895	800	-	19	4 141

Tabell 5.13 Huvudbrott. Villkorlig dom med tillsyn					
	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
	%	%	%	%	%
Våld	19	23	-	21	20
Narkotika	11	8	-	21	17
Tillgrepp (tyveri)	36	24	-	5	28
Rån (røveri)	3	5	-	5	2
Sex	1	1	-	5	1
Ekonomisk	9	6	-	5	8
Trafik	4	30	-	11	12
Övriga	17	2	-	26	13
Totalt	100	100	-	100	100
N	1 895	800	-	19	4 141

5.5 Villkorlig dom med behandling

Gemensamt för de nordiska länderna är att påföljden är förenad med övervakning. I Danmark och Norge används denna påföljd främst för klienter med rattfylleri som huvudbrott. I Finland är påföljden i första hand avsedd för unga klienter. I Sverige är målgruppen främst drogmissbrukare där det finns ett klart samband mellan brott och missbruk. Påföljden finns på Island men användes inte under år 2005.

Den danska populationen har tidigare vistats i fängelse i lägre omfattning än i Norge och Sverige. De danska och norska klienterna har en medianålder över 40 år.

Tabell 5.14 Ålder, kön och tidigare anstaltsvistelse. Villkorlig dom med behandling					
	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
Ålder median	44	17	.	45	38
Procentandel män	86	100	.	84	88
Procentandel med tidigare anstaltsvistelse	9	-	.	24	34
N	1 171	28	.	497	1 223

Tabell 5.15 Huvudbrott. Villkorlig dom med behandling

	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
	%	%	%	%	%
Våld	0	50	.	0	18
Narkotika	-	4	.	0	17
Tillgrepp (tyveri)	0	14	.	0	13
Rån (røveri)	0	14	.	-	4
Sex	1	-	.	-	-
Ekonomisk	-	-	.	-	4
Trafik	97	14	.	96	36
Övriga	1	4	.	3	8
Totalt	100	100	.	100	100
N	1 171	28	.	497	1 223

5.6 Elektronisk kontroll

I Sverige har elektronisk kontroll varit i bruk sedan 1994. I Danmark infördes elektronisk kontroll under år 2005 och användes då enbart för dem som dömts för trafikbrott. Klienterna döms till fängelse och får verkställa det genom elektronisk kontroll efter beslut av respektive lands kriminalvård. Påföljden användes inte i Finland, Island och Norge under år 2005. Jämförelse mellan länder är därför inte meningsfull i nuläget.

Tabell 5.16 Ålder, kön och tidigare anstaltsvistelse. Elektronisk kontroll

	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
Ålder median	39	.	.	.	38
Procentandel män	95	.	.	.	89
Procentandel med tidigare anstaltsvistelse	25	.	.	.	12
N	55	.	.	.	2 828

Tabell 5.17 Huvudbrott. Elektronisk kontroll

	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
	%	%	%	%	%
Våld	.	.	.	.	16
Narkotika	.	.	.	.	7
Tillgrepp (tyveri)	.	.	.	.	5
Rån (røveri)	.	.	.	.	0
Sex	.	.	.	.	2
Ekonomisk	.	.	.	.	3
Trafik	95	.	.	.	56
Övriga	5	.	.	.	11
Totalt	100	.	.	.	100
N	55	.	.	.	2 828

6. Recidiv i Norden

Dette kapitel præsenterer en deskriptiv fremstilling af recidiv i de nordiske lande. Der redegøres først for hovedresultaterne af undersøgelsen, hvorefter recidiv i Norden belyses ud fra de variable, som undersøgelsesmodellen indeholder. Afslutningsvis præsenteres en analyse af hvilke grupper, der har henholdsvis størst og mindst risiko for recidiv. Kapitlet efterfølges af et sammenfattende kapitel 7, der anvender resultater i de tre forudgående kapitler som grundlag for en nærmere drøftelse af nordiske ligheder og forskelle i recidiv.

Det er vigtigt, at læseren ved tolkningen af resultaterne, der præsenteres i dette kapitel, inddrager den videnserfaring, der er opsamlet i kapitel 4 og 5, der gennemgår ligheder såvel som forskelle i de nordiske landes strafferetslige praksis. Disse forskelle og ligheder afspejler sig efterfølgende i sammensætningen af klientellet i kriminalforsorgene i de nordiske lande og dermed også i andelen der recidiverer.

6.1 Samlet recidiv og fordeling på køn

Andelen af løsladte og tilsynsklienter, der recidiverer indenfor en 2-årig opfølgningsperiode, varierer mellem landene. Samlet recidiverer 31 % i Finland, hvilket er den største andel, mens kun 20 % recidiverer i Norge. I alle lande, med undtagelse af Norge, varierer andelen, der recidiverer, kraftigt for henholdsvis løsladte og tilsynsklienter. I Danmark, Finland og Island er forskellen på mellem 7 og 12 procentpoint, men den mest markante procentvise forskel finder man i Sverige. Her recidiverer henholdsvis 43 % af de løsladte mod 20 % af tilsynsklienterne.

Tabel 6.1.1 Recidivpopulation og recidivprocent for frigivna og frivårdsklienter.

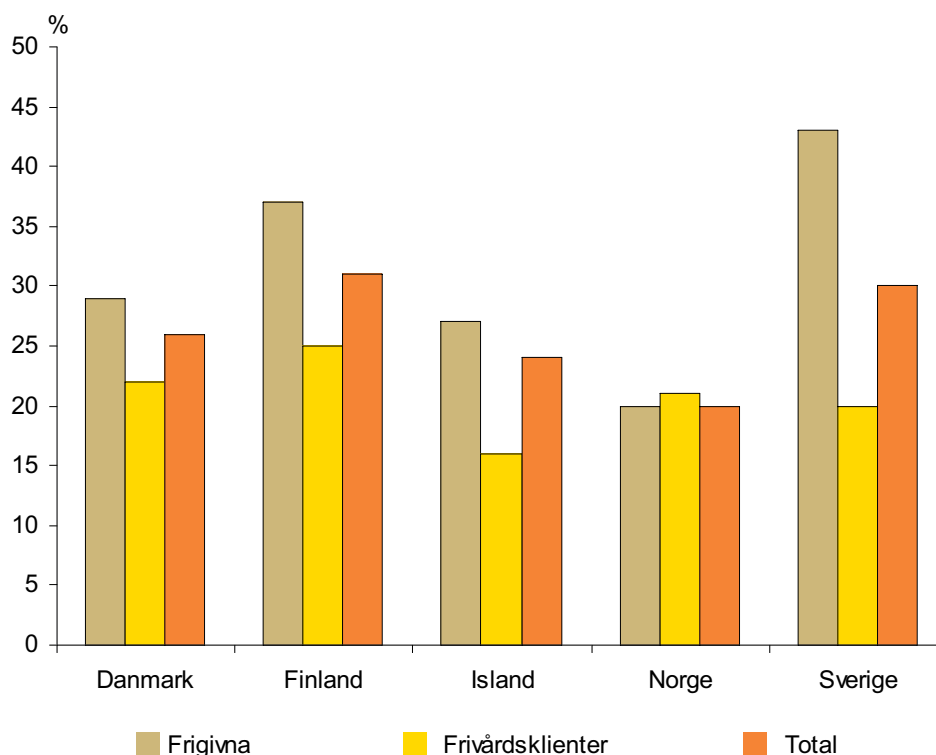
	Danmark		Finland		Island		Norge		Sverige	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Frigivna	2 791	29	1 645	36	50	27	1 753	20	4 253	43
Frivårdsklienter	1 595	22	1 011	25	12	16	639	21	2 494	20
Totalt	4 386	26	2 656	31	62	24	2 392	20	6 747	30

Recidivet for henholdsvis kvinder og mænd fremgår af tabel 6.1.2. Det samlede recidiv for kvinder varierer fra 10 % i Norge til 25 % i Sverige. I Danmark, Finland og Sverige er recidivet blandt kvindelige tilsynsklienter markant lavere end for gruppen af løsladte kvinder, mens forskellen på de to gruppers recidiv er beskeden i Norge og på Island. Det samlede recidiv for kvinder ligger i alle lande markant under recidivet for mænd.

Tabel 6.1.2 Recidivprocent for frigivna og frivårdsklienter fordelt på køn

	Danmark		Finland		Island		Norge		Sverige	
	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K
Frigivna	29	24	37	27	28	17	21	11	43	42
Frivårdsklienter	23	12	26	18	16	20	23	9	20	18
Totalt	27	16	32	22	25	17	21	10	31	25

Diagram 6.1.1 Andelen der recidiverer blandt frigivna og frivårdsklienter

Tabel 6.1.3 viser recidiv for tilsynsklienter fordelt på de fire tilsynskategorier, der er defineret i kapitel 2. Det skal bemærkes, at ikke alle lande er repræsenteret indenfor de enkelte kategorier, og at grundpopulationernes størrelse varierer kraftigt.

Tabell 6.1.3 Recidivpopulation og recidivprocent for frivårdsklienter

	Danmark		Finland		Island		Norge		Sverige	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Frivårdsklienter totalt	1 595	22	1 011	25	12	16	639	21	2 494	20
- Samfundstjenst	817	19	827	26	12	16	574	23	399	9
- Villkorlig dom med tillsyn	513	27	173	22	-	-	4	21	1 386	33
- Villkorlig dom med behandling	254	22	11	39	.	.	61	12	356	29
- Elektronisk kontroll	21	20	.	.	.	.	.	.	353	12

Tabellen viser, når man ser bort fra Island, en begrænset variation i den samlede recidivprocent for tilsynsklienter – fra 20 % i Sverige til 25 % i Finland. Imidlertid kan der konstateres store variationer indenfor de enkelte underkategorier af tilsynsklienter, hvilket afspejler de forskelle, der er i klientellet indenfor kategorierne i de enkelte lande. F.eks. recidiverer 33 % af tilsynsklienter med villkorlig dom med tilsyn i Sverige, mens bare 9 % af tilsynsklienter, der idømmes samfundstjeneste, recidiverer. Recidivet for henholdsvis mandlige og kvindelige tilsynsklienter fremgår af tabel 6.1.4. Der kan konstateres en stor variation i den samlede recidivprocent for kvindelige tilsynsklienter – fra mellem 9 % og 12 % i Norge og Danmark til mellem 18 % og 20 % i Finland, Island og Sverige. For gruppen af samfundstjenestedomte er variationen i recidivprocenten endnu mere udtalt – fra 6 % i Sverige til 20 % i Finland og Island.³

Tabell 6.1.4 Recidivprocent for frivårdsklienter i 2005, fordelt på køn

	Danmark		Finland		Island		Norge		Sverige	
	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K
Frivårdsklienter totalt	23	12	26	18	16	20	23	9	20	18
- Samfundstjänst	21	8	27	20	16	20	24	10	10	6
- Villkorlig dom med tilsyn	30	14	23	12	-	-	24	0	36	24
- Villkorlig dom med behandling	22	19	39	-	.	.	13	6	31	19
- Elektronisk kontroll	11	0	.	.	.	.	.	.	12	13

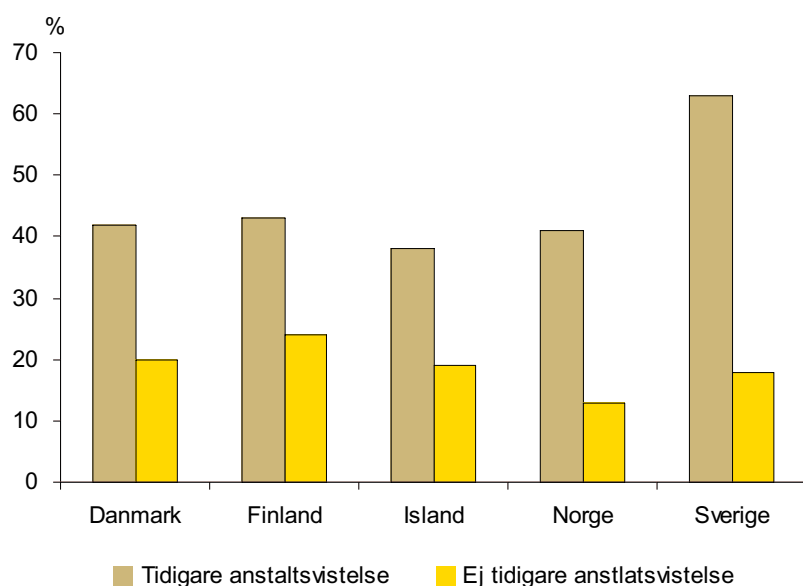
6.2 Tidligere afsoning af fængselsstraf og recidiv

Forskning i kriminelt recidiv viser, at der er en stærk sammenhæng mellem tidligere afsoning af fængselsstraf og risikoen for at recidivere. Den nordiske recidivundersøgelse bekræfter dette. Løsladte og tilsynsklienter, der tidligere har afsonet en fængselsstraf, recidiverer i langt højere grad end løsladte og tilsynsklienter, der ikke tidligere har afsonet en fængselsstraf. For Danmark, Finland og Islands vedkommende er andelen, der recidiverer, ca. 20 procentpoint højere for løsladte og tilsynsklienter, der tidligere har afsonet en fængselsstraf. I Norge og Sverige er forskellen mellem de to grupper henholdsvis 28 og over 40 procentpoint.

Tabel 6.2.1 Recidiv for frigivne og frivårdsklienter med eller uden tidligere anstaltsvistelse

	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
	%	%	%	%	%
Tidigare anstaltsvistelse	42	43	38	41	63
Ej tidigare anstaltsvistelse	20	24	19	13	18
Totalt	26	31	24	20	30

Diagram 6.2.1 Recidiv for frigivna og frivårdsklienter med eller uden tidligere anstaltsvistelse

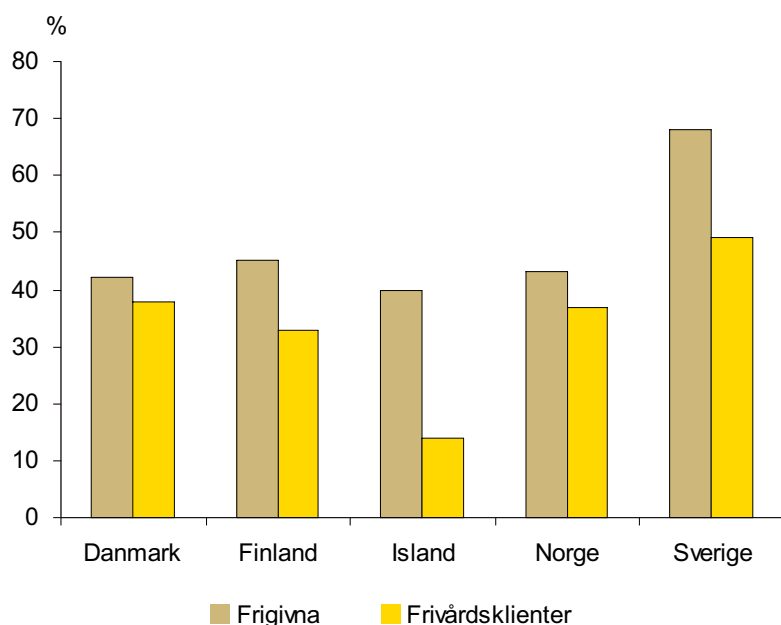

Det er forskel på løsladte og tilsynsklienter, der tidligere har afsonet en fængselsstraf og andelen der recidiverer. Løsladte recidiverer i højere grad end tilsynsklienter, men med undtagelse af Sverige og Island udgør denne forskel kun mellem 4 og 12 procentpoint. Når der ses bort fra Norge er løsladte i forhold til tilsynsklienter langt mere kriminelt belastede (jf. kapitel 5).

Tabel 6.2.2 Recidiv for frigivna og frivårdsklienter med tidligere anstaltsvistelse

	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
	%	%	%	%	%
Frigivna	42	45	40	43	68
Frivård	38	33	14	37	49
Totalt	42	43	38	41	63

Diagram 6.2.2 Recidiv for frigivna og frivårdsklienter med tidligere anstaltsvistelse

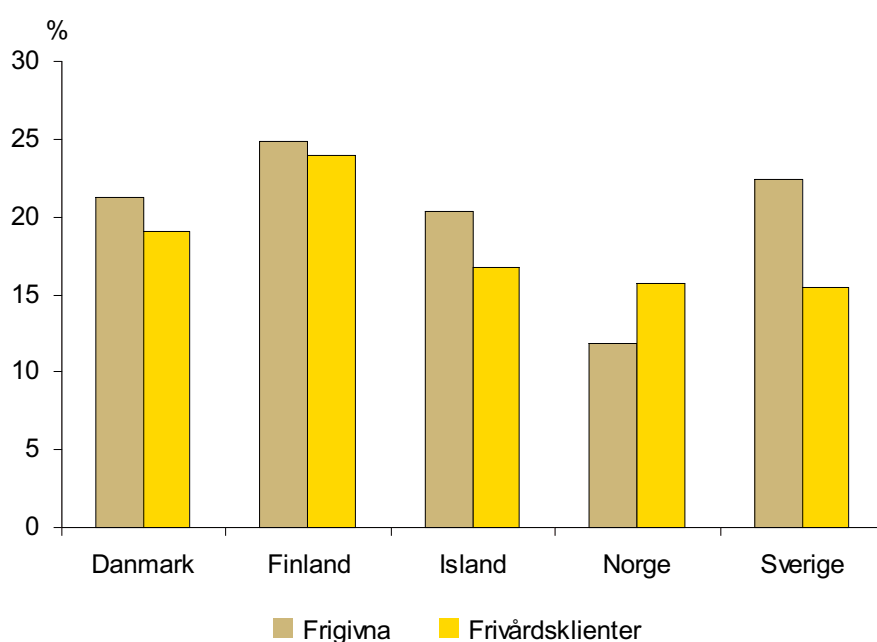

For løsladte, der ikke tidligere har afsonet en tidligere fængselsstraf, viser tabel 6.2.3 en forskel mellem løsladte og frivårdsklienter og andelen der recidiverer. Der er dog ikke tale om den samme markante forskel, når man sammenligner med løsladte og tilsynsklienter med tidligere anstaltsvistelse. Kun i Norge recidiverer en større andel af frivårdsklienter i forhold til frigivna.

Tabel 6.2.3 Recidiv for frigivna og frivårdsklienter uden tidligere anstaltsvistelse

	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
	%	%	%	%	%
Frigivna	21	25	20	12	22
Frivårdsklienter	19	24	17	16	15
Totalt	20	24	19	13	18

Diagram 6.2.3 Recidiv for frigivna og frivårdsklienter uden tidligere anstaltsvistelse

6.3 Alder og recidiv

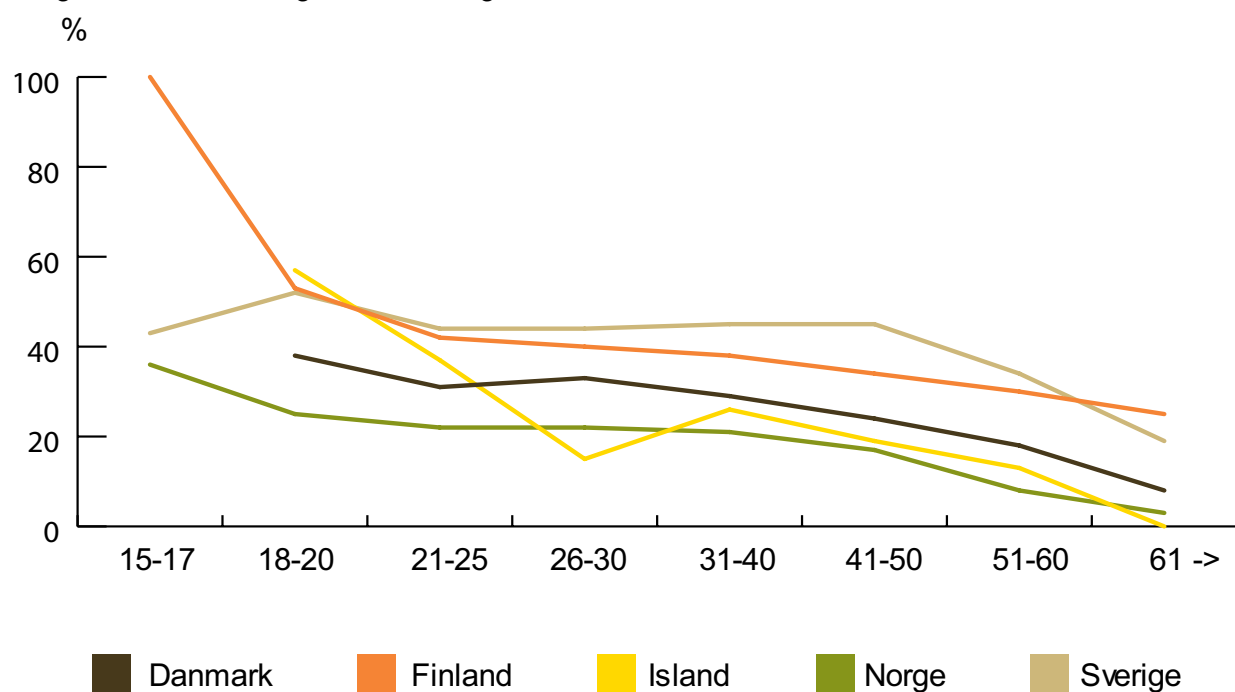
Andelen af løsladte og tilsynsklienter, der recidiverer, falder med alderen i Sverige, Finland, Danmark og Norge. For Islands vedkommende er der ikke en entydig tendens, da recidiv stiger og falder med de enkelte alderskategorier, hvilket kan skyldes de relative få observationer i hver alderskategori.

For alle lande gælder det dog, at andelen, der recidiverer er størst for løsladte og tilsynsklienter mellem 15-25 år og lavest for de ældre alderskategorier. I forhold til antallet af løsladte i alderskategorien mellem 15-17 år skal det bemærkes, at der er tale om meget få observationer. Danmark har 102,⁴ Finland har 5, Norge har 25, og Sverige har 7 løsladte i alderskategorien 15-17 år. For Islands vedkommende skal det bemærkes, at der hverken er løsladte eller tilsynsklienter i alderskategorien 15-17 år.

Diagram 6.3.1 Alder og recidiv for frigivna

	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
	%	%	%	%	%
15-17	37	100	-	36	43
18-20	38	53	57	25	52
21-25	31	42	37	22	44
26-30	33	40	15	22	44
31-40	29	38	26	21	45
41-50	24	34	19	17	45
51-60	18	30	13	8	34
61 ->	8	25	0	3	19
Totalt	29	36	27	20	43

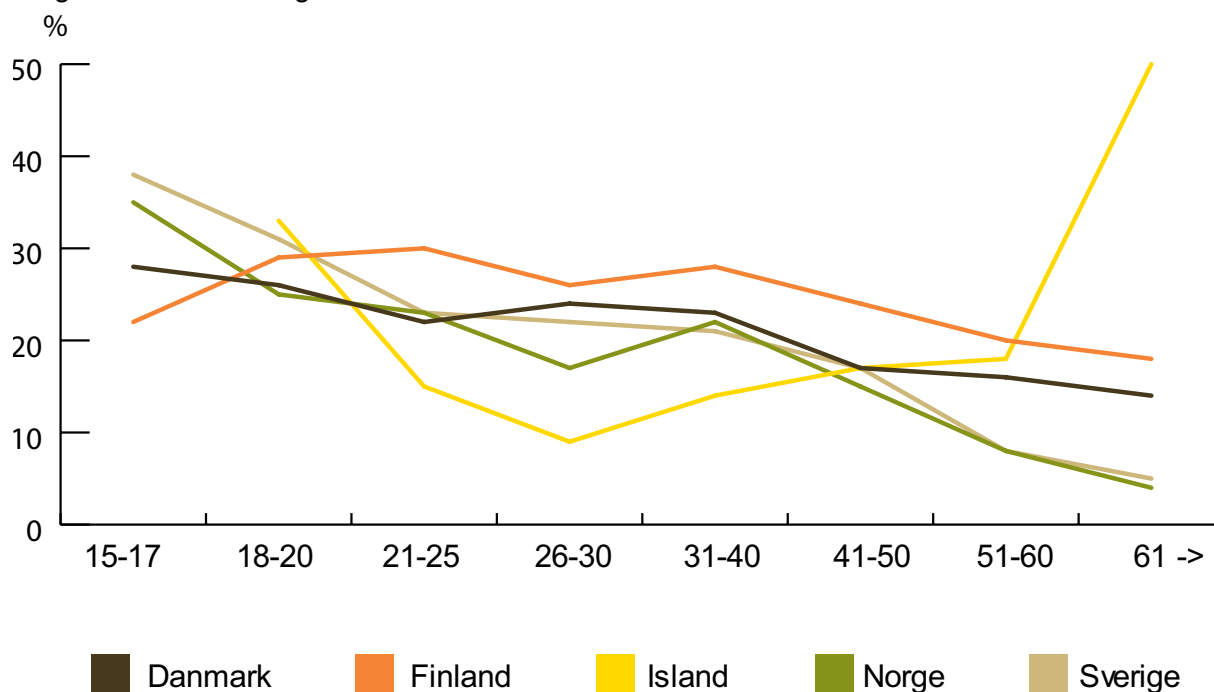
Diagram 6.3.1 Alder og recidiv for frigivna

Tabel 6.3.2 Alder og recidiv for frivårdsklienter

	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
	%	%	%	%	%
15-17	28	22	-	35	38
18-20	26	29	33	25	31
21-25	22	30	15	23	23
26-30	24	26	9	17	22
31-40	23	28	14	22	21
41-50	17	24	17	15	17
51-60	16	20	18	8	8
61 ->	14	18	50	4	5
Totalt	22	25	16	21	20

Diagram 6.3.2 Alder og recidiv for frivårdsklienter

6.4 Huvudbrott och recidiv

I följande avsnitt redovisas återfall fördelat efter huvudbrott. Med huvudbrott avses det brott som representerar det högsta straffvärdet i domen.

6.4.1 Återfall hos frigivna

Frigivna med tillgreppsbrott som huvudbrott har den högsta andelen återfall i samtliga nordiska länder, med undantag av Island, där dömda med rån som huvudbrott återfaller mest. Skillnaderna i återfall för frigivna med tillgreppsbrott är emellertid ganska stora. I Norge och Sverige är återfallet över 60 % jämfört med Danmark och Finland, 39 % respektive 48 %.

Frigivna sexualbrottslingar hade den lägsta andelen återfall i alla länder (0-11 %).

Andelen återfall hos frigivna som dömts för rån var högt i alla länder, bortsett från Norge, och det finns inga anmärkningsvärda skillnader mellan länderna. Även när det gäller våldsbrott skiljer sig Norge från övriga länder med en klart lägre andel återfall. De frigivna som dömts för narkotikabrott återföll mera i Sverige än i de andra länderna.

I Norge är andelen återfall bland dömda för trafikbrott markant lägre (8 %) jämfört med de andra länderna.

Tabel 6.4.1 Återfall hos frigivna fördelat på huvudbrott

	Danmark		Finland		Island		Norge		Sverige	
	Frigivna	Varav återfall	Frigivna	Varav återfall	Frigivna	Varav återfall	Frigivna	Varav återfall	Frigivna	Varav återfall
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Huvudbrott										
Våld	2 953	28	937	32	15	33	1 918	18	1 743	34
Narkotika	1 073	26	377	22	29	7	1 215	23	1 802	48
Tillgrepp (tyveri)	1 810	39	626	48	54	44	1 015	62	1 787	61
Rån (røveri)	419	36	222	43	8	50	192	22	461	40
Sex	191	8	84	11	15	0	273	3	252	8
Ekonomisk	312	25	363	28	25	20	832	21	694	32
Trafik	1 693	27	1 700	42	28	36	2 617	8	1 809	42
Övriga	1 121	24	198	25	11	0	726	12	1 261	40
Totalt	9 572	29	4 507	36	185	27	8 788	20	9 809	43

6.4.2 Återfall hos frivårdsklienter

På samma sätt som för frigivna har frivårdsklienter dömda för tillgrepp och rån ett särskilt högt återfall men skillnaderna mellan länderna är mindre. Återfallen hos personer som dömts för våldsbrott uppvisar vissa variationer mellan länderna, från lägst 16 % i Sverige till 26 % i Norge.

I alla länder var det få personer som dömts till frivårdspåföljder för sexualbrott. Återfallet är lågt, med en variation från 5 % i Norge till 12 % i Finland. I frivårdspopulationen på Island är ingen dömd för sexualbrott. De som dömts för trafikbrott i Norge och Sverige återfaller betydligt mindre än i de övriga länderna.

Tabel 6.4.2 Återfall hos frivårdsklienter fordelt på hovedbrott

	Danmark		Finland		Island		Norge		Sverige	
	Frivårds- klienter	Varav återfall	Frivårds- klienter	Varav återfall	Frivårds- klienter	Varav återfall	Frivårds- klienter	Varav återfall	Frivårds- klienter	Varav återfall
Huvudbrott	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Våld	1 098	19	665	22	4	0	585	26	3 010	16
Narkotika	431	20	156	15	7	14	483	24	1 375	33
Tillgrepp (tyveri)	1 090	30	588	32	10	20	557	39	1 657	40
Rån (røveri)	126	24	74	36	-	-	55	33	198	34
Sex	61	10	34	12	-	-	21	5	134	7
Ekonomisk	537	11	249	17	3	0	391	5	787	19
Trafik	3 247	22	2 119	26	45	20	679	9	3 741	10
Övriga	745	20	112	25	4	0	292	19	1 502	20
Totalt	7 335	22	3 997	25	73	16	3 063	21	12 404	20

6.5 Residiv til samme hovedkriminalitet

Dette avsnittet omhandler hvor mange som residiverer til samme eller annen hovedkriminalitet som man tidligere var dømt for.

6.5.1 Løslatte og friomsorgsklienter

Tabell 6.5.1 viser hvordan løslatte og friomsorgsklienter fordeler seg på residiv til samme eller annen hovedkriminalitet, samt hvor mange som ikke residiverer. Tabellen viser for eksempel at i Danmark er andelen voldsdømte som ikke har tilbakefall 74 % (= ingen), og at 13 % residiverer til samme hovedkriminalitet (= ja) og 13 % til annen hovedkriminalitet (= nei).

Tabel 6.5.1 Residiv til samme eller annen hovedkriminalitet eller ingen residiv

	Danmark			Finland			Island			Norge			Sverige		
	Ja	Nei	Ingen	Ja	Nei	Ingen	Ja	Nei	Ingen	Ja	Nei	Ingen	Ja	Nei	Ingen
Huvudbrott	%			%			%			%			%		
Våld	13	13	74	10	18	72	-	26	74	10	9	81	8	14	78
Narkotika	10	15	76	5	15	80	6	3	92	9	14	77	19	23	58
Tillgrepp (tyveri)	16	20	64	15	26	60	23	17	59	28	26	46	22	29	49
Rån (røveri)	7	26	67	6	35	59	-	50	50	7	18	75	6	32	62
Sex	4	5	91	-	11	89	-	-	100	-	3	97	2	6	92
Ekonomisk	4	13	84	6	17	77	-	18	82	2	14	84	3	22	75
Trafik	15	9	76	25	8	67	25	1	74	4	4	92	5	16	79
Övriga	4	18	78	2	23	75	-	-	100	2	12	86	6	23	71
Totalt	12	14	74	16	15	69	14	10	76	9	11	80	10	20	70

Tabell 6.5.2 viser det prosentvise tilbakefallet til samme eller annen hovedkriminalitet blant dem som residiverte. Totalt er det bare Island som har flere residivister i samme hovedkriminalitet. Det gjelder også Finland, men det skyldes det store antall trafikkdømte som residiverer til samme hovedkriminalitet. Trafikkdømte i Danmark, Finland og Island har klart større andeler med residiv til samme hovedkriminalitet enn i Sverige og Norge. De andre landene har totalt sett størst andel residivister med annen hovedkriminalitet. Sverige skiller seg ut med en andel residivister med annen hovedkriminalitet på 66 %.

Island og Norge er de eneste landene som har en større andel tyveridømte med residiv til samme hovedkriminalitet. Norge er også det eneste landet som har en større andel voldsdømte som residiverer til samme hovedkriminalitet. I Danmark er de voldsdømtes residivandel til samme hovedkriminalitet omtrent like stor som andelen som residiverer til annen hovedkriminalitet.

Dømte for ran, økonomisk kriminalitet og seksuallovbrudd skiller seg generelt ut ved at residivet til annen hovedkriminalitet er mye høyere enn i de andre kriminalitetstypene. For eksempel har løslatte og frimsorgsklienter som er dømt for ran i alle land et residiv til annen hovedkriminalitet på cirka 80 %.

Tabell 6.5.2 Andel residivister med samme eller annen hovedkriminalitet. Løslatte og frimsorg.

	Danmark		Finland		Island		Norge		Sverige	
	Samme	Annen	Samme	Annen	Samme	Annen	Samme	Annen	Samme	Annen
Huvudbrott	%		%		%		%		%	
Våld	49	51	37	63	-	100	54	46	37	63
Narkotika	39	61	25	75	67	33	39	61	44	56
Tillgrepp (tyveri)	45	55	36	64	58	42	52	48	43	57
Rån (røveri)	21	79	14	86	-	100	27	73	16	84
Sex	41	59	-	100	-	-	-	100	23	77
Økonomisk	24	76	27	73	-	100	13	87	13	87
Trafik	61	39	76	24	95	5	48	52	24	76
Övriga	18	82	9	91	-	-	13	87	20	80
Totalt	45	55	52	48	56	44	43	57	34	66

6.5.2 Løslatte

Tabell 6.5.3 viser hvordan løslatte fordeler seg på residiv til samme eller annen hovedkriminalitet, samt hvor mange som ikke residiverer.

Tabell 6.5.3 Residiv til samme eller annen hovedkriminalitet eller ingen residiv. Løslatte

	Danmark			Finland			Island			Norge			Sverige		
	Ja	Nei	Ingen	Ja	Nei	Ingen	Ja	Nei	Ingen	Ja	Nei	Ingen	Ja	Nei	Ingen
Huvudbrott	%			%			%			%			%		
Våld	13	15	72	10	22	68	-	33	67	10	8	82	11	22	66
Narkotika	11	15	74	6	15	78	3	3	93	8	15	77	21	27	52
Tillgrepp (tyveri)	17	22	61	18	30	52	24	20	56	30	32	38	27	35	39
Rån (røveri)	6	30	64	5	37	57	-	50	50	7	15	78	7	34	60
Sex	3	6	92	-	11	89	-	-	100	-	3	97	1	7	92
Ekonomisk	6	20	75	8	20	72	-	20	80	2	19	79	4	27	68
Trafik	18	9	73	31	11	58	32	4	64	4	4	92	4	38	58
Övriga	3	21	76	2	24	75	-	-	100	2	10	88	9	31	60
Totalt	13	17	71	18	19	64	12	15	73	8	11	80	13	30	57

Samlet sett residiverer løslatte i høyere grad til annen hovedkriminalitet enn de var dømt for tidligere. Med unntak av Sverige har alle landene flere eller minst like mange trafikkdømte i tilbakefallsgruppen blant løslatte for trafikklovbrudd. Totalt 68 % av de trafikkdømte løslatte som residiverte i Danmark, Finland, Island og Norge fikk ny trafikkdom. Hele 90 % av residivistene blant løslatte i Sverige med trafikkdom i 2005 ble derimot dømt for annen hovedkriminalitet enn trafikklovbrudd.

Tabell 6.5.4 Andel residivister med samme eller annen hovedkriminalitet. Løslatte

	Danmark		Finland		Island		Norge		Sverige	
	%		%		%		%		%	
Huvudbrott	Samme	Annen	Samme	Annen	Samme	Annen	Samme	Annen	Samme	Annen
Våld	47	53	33	67	-	100	57	43	34	66
Narkotika	41	59	29	71	50	50	36	64	44	56
Tillgrepp (tyveri)	44	56	38	62	54	46	49	51	43	57
Rån (røveri)	17	83	13	87	-	100	33	67	16	84
Sex	31	69	-	100	-	-	-	100	14	86
Ekonomisk	23	77	29	71	-	100	11	89	14	86
Trafik	68	32	73	27	90	10	49	51	10	90
Övriga	12	88	6	94	-	-	15	85	22	78
Totalt	43	57	49	51	46	54	42	58	31	69

6.5.3 Friomsorgsklienter

Tabell 6.5.5 viser hvordan friomsorgsklienter fordeler seg på residiv til samme eller annen hovedkriminalitet, samt hvor mange som ikke residiverer.

Tabell 6.5.5 Residiv til samme eller annen hovedkriminalitet eller ingen residiv. Friomsorgsklienter															
	Danmark			Finland			Island			Norge			Sverige		
	Ja	Nei	Ingen	Ja	Nei	Ingen	Ja	Nei	Ingen	Ja	Nei	Ingen	Ja	Nei	Ingen
Huvudbrott	%			%			%			%			%		
Våld	11	8	81	10	12	78	-	-	100	11	13	77	6	10	84
Narkotika	6	14	80	2	13	85	14	-	86	10	13	77	15	18	67
Tillgrepp (tyveri)	14	16	70	11	21	68	20	-	80	23	16	61	17	23	60
Rån (røveri)	10	14	76	7	30	64	-	-	-	5	29	65	6	28	66
Sex	7	3	90	-	12	88	-	-	-	-	5	95	3	4	93
Ekonomisk	3	9	89	4	14	83	-	-	100	2	4	95	2	17	81
Trafik	13	10	78	21	5	74	20	-	80	5	6	89	5	5	90
Övriga	6	15	80	4	21	75	-	-	100	2	17	81	3	16	80
Totalt	11	11	78	15	10	75	16	-	84	10	11	79	8	12	80

Med unntak av trafikkdømte finner vi at residiv til samme hovedkriminalitet heller ikke er det vanligste ved ny dom etter iverksatt friomsorgsdom, jfr. tabell 6.5.6. I Finland fikk 80 % av residivistene blant de trafikkdømte i friomsorgen ny trafikkdom. I de øvrige nordiske landene var den tilsvarende andelen omtrent halvparten.

I Norge fikk 59 % av de tyveridømte ny tyveridom. Her skiller Norge seg fra de andre landene, som alle har flere tyveridømte med residiv til annen hovedkriminalitet. Danmark skiller seg imidlertid ut med hensyn til gruppen voldsdømte. Her er det 56 % som dømmes til samme hovedkriminalitet, mens andelen er lavere i de andre landene.

Tabell 6.5.6 Residiv til samme eller annen hovedkriminalitet. Friomsorgsklienter											
	Danmark		Finland		Island		Norge		Sverige		
	%		%		%		%		%		
Huvudbrott	Samme	Annen	Samme	Annen	Samme	Annen	Samme	Annen	Samme	Annen	
Våld	56	44	45	55	-	-	46	54	40	60	
Narkotika	31	69	13	88	100	-	44	56	45	55	
Tillgrepp (tyveri)	45	55	34	66	100	-	59	41	42	58	
Rån (røveri)	40	60	19	81	-	-	16	84	16	84	
Sex	67	33	-	100	-	-	-	100	40	60	
Ekonomisk	25	75	21	79	-	-	30	70	12	88	
Trafik	57	43	80	20	100	-	46	54	52	48	
Övriga	28	72	14	86	-	-	11	89	18	82	
Totalt	49	51	59	41	100	-	46	54	38	62	

6.6 Strafftid och recidiv

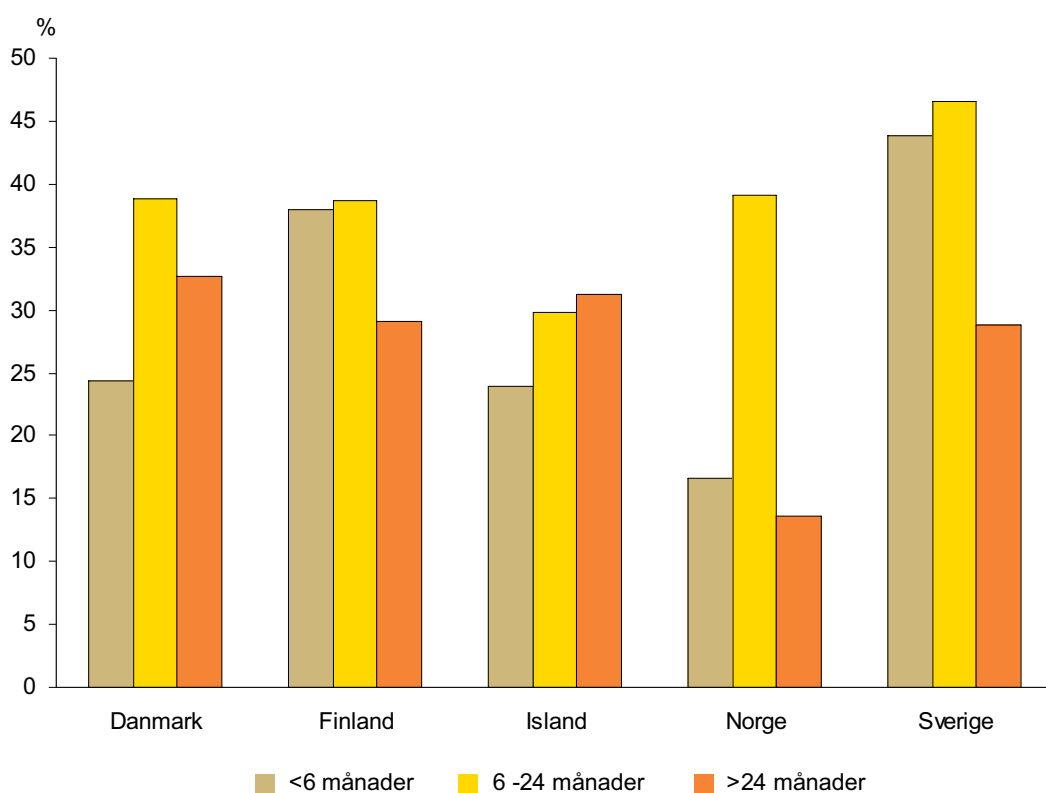
Det är skillnader mellan de olika länderna avseende hur fångpopulationen fördelar sig på strafftid. I tabell 6.6.1 har en indelning gjorts i tre strafftidgrupper. Norge har den högsta andelen med korta strafftider upp till 6 månader, 81 % av totalpopulationen. Finland har den högsta andelen med strafftider över 24 månader, 19 % av totalpopulationen.

I alla länder finns den högsta andelen återfall i gruppen sex till 24 månader. Danmark och Norge har i korttidsgruppen förhållandevis många klienter och dessa har till stor del inte tidigare vistats i anstalt. Återfallen i strafftidsgruppen över två år är relativt lika med undantag för Norge.

Tabell 6.6.1 Återfall fördelat efter strafftid för frigivna

	Strafftid =<6 månader			Strafftid 6 - 24 månader			Strafftid > 24 månader		
	Ej återfall	Återfall	Återfall i %	Ej återfall	Återfall	Återfall i %	Ej återfall	Återfall	Återfall i %
Danmark	4 575	1 474	24	1 670	1 057	39	536	260	33
Finland	1 417	866	38	843	532	39	602	247	29
Island	70	22	24	54	23	30	11	5	31
Norge	5 963	1 194	17	804	517	39	268	42	14
Sverige	3 116	2 435	44	1 776	1 549	47	664	269	29

Diagram 6.6.1 Återfall fördelat efter strafftid för frigivna

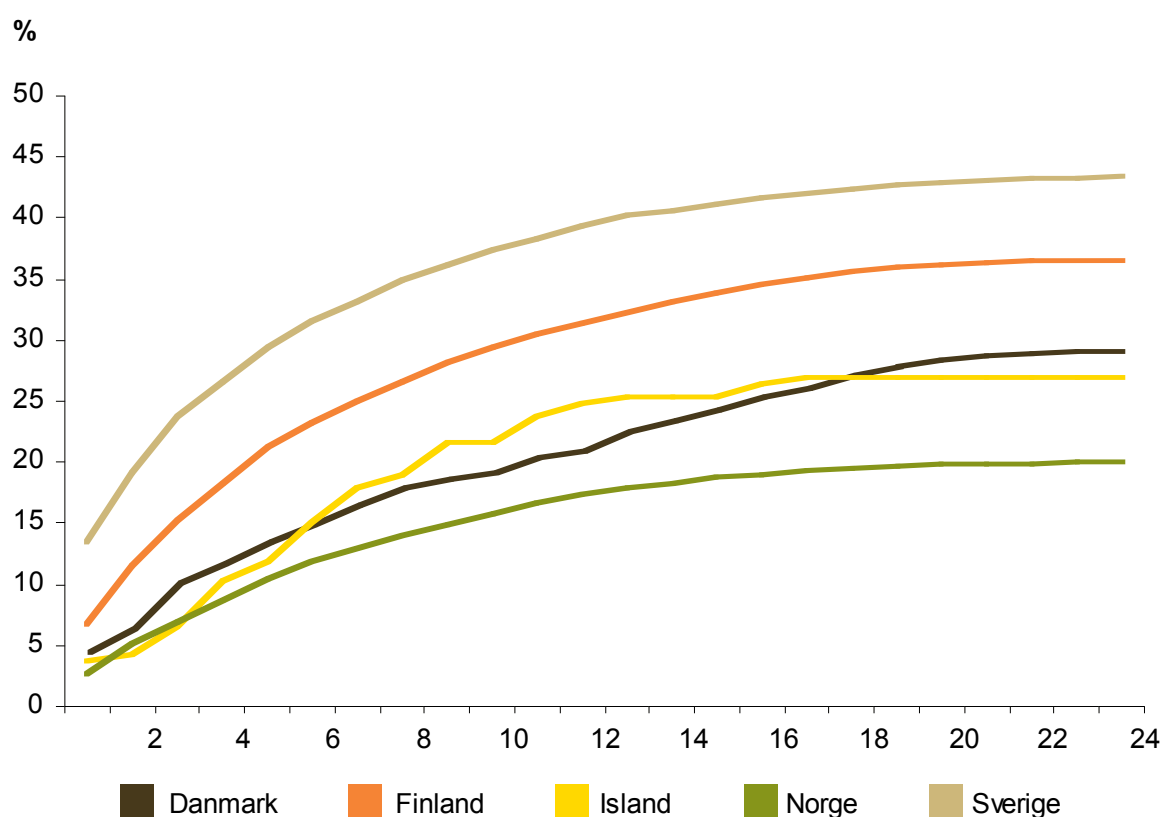
6.7 Tid till recidiv

I detta avsnitt visas hur snabbt återfall sker i brott, definierat som första brottsdatum efter frigivning eller påbörjad frivård för den grupp som återföll. Gemensamt för de nordiska länderna är att återfall i nya brott inträffar relativt snabbt. Av dem som återfaller inom en tvåårsperiod har över hälften begått det första brottet inom sex månader. Detta gäller såväl de som frigivits från fängelse som de som påbörjat frivård. I Norge och Danmark skiljer sig tiden till återfall mellan dem som frigivits och dem som påbörjat frivård marginellt. I Finland och Sverige är däremot tiden till återfall klart kortare för dem som frigives från fängelse jämfört med dem som påbörjat frivård.

6.7.1 Efter fängelsevistelse

Diagrammet visar tid till första brott efter frigivning. I Sverige och Finland inträffar första brottsdatum för återfallsgruppen tidigare än i de andra länderna och det totala återfallet ligger högre.

Diagram 6.7.1 Tid i månader till första brott bland frigivna. Kumulativ procent.

Tabell 6.7.1 Tid till återfall i dagar bland frigivna

	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
Median	172	120	165	146	78
Medelvärde	225	167	180	185	131

Av de frigivna som återfaller inom uppföljningsperioden (två år efter frigivningen) har hälften återfallit inom tre till sex månader. Återfallen sker tidigast i Sverige och senare i Danmark och Island. Av de frigivna som återfaller inom uppföljningsperioden har 75 % återfallit inom sju månader i Sverige jämfört med inom tretton månader i Danmark.

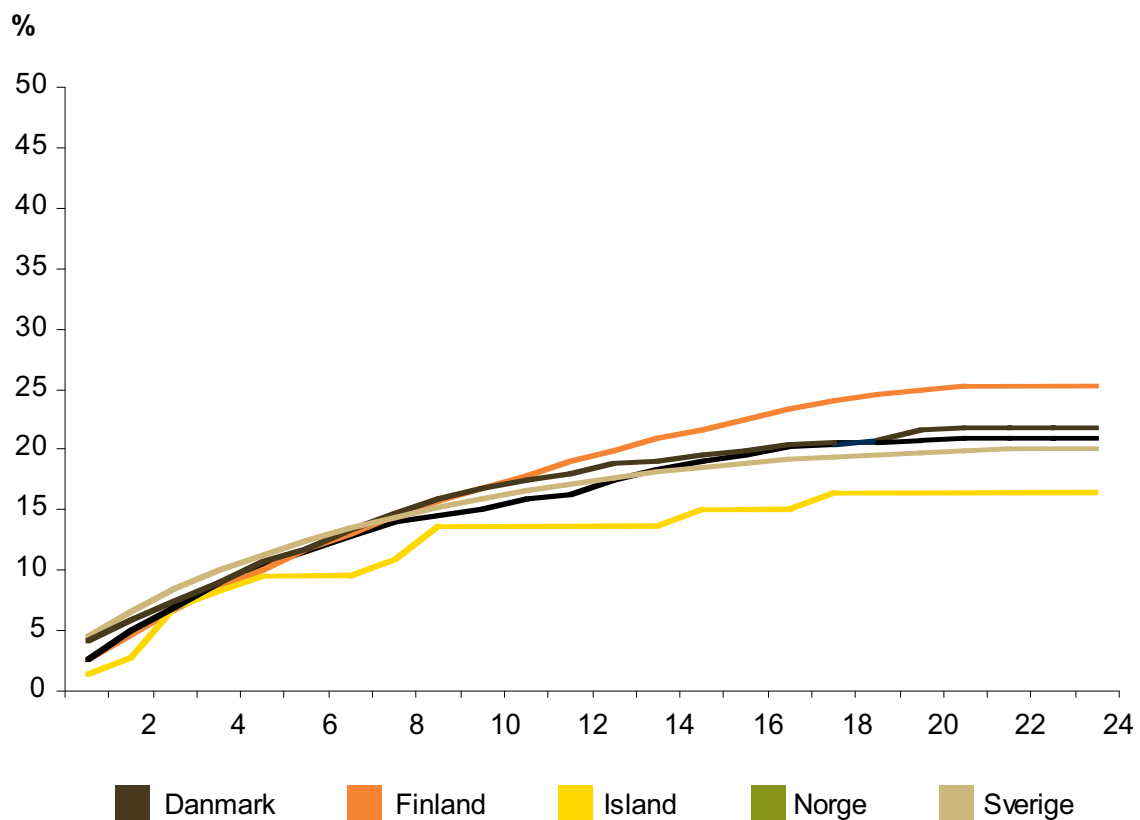
Tabell 6.7.2 Återfallshastighet i månader bland frigivna

	50 % återfaller inom	75 % återfaller inom
Danmark	6	13
Finland	4	9
Island	6	9
Norge	5	9
Sverige	3	7

6.7.2 Efter påbörjad frivård

Diagrammet visar tid till första brott efter påbörjad frivård. Risken för återfall är högst i början av uppföljningsperioden. Ungefär hälften av alla frivårdsklienter som återfaller har återfallit inom fyra till sju månader.

Diagram 6.7.2 Tid i månader till första brott efter påbörjad frivård. Kumulativ procent

Tabell 6.7.3 Tid till återfall i dagar efter påbörjad frivård

	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
Median	163	202	115	145	121
Medelvärde	210	232	165	184	171

Tabell 6.7.4 Återfallshastighet i måneder etter påbegjort frivård

	50 % återfaller inom	75 % återfaller inom
Danmark	6	12
Finland	7	12
Island	4	9
Norge	5	9
Sverige	4	9

6.8 Residiv til fengsel eller friomsorg

6.8.1 Flertallet av residivistene får ny fengselsdom

Andelen som fikk ny fengselsdom varierer mellom 69 % i Sverige til 83 % i Norge, med unntak av Island, der andelen er 100 %. Fordelingen av nye dommer viser at Sverige relativt sett nesten dobbelt så ofte som Norge ilegger ny friomsorgsdom etter tidligere fengselsstraff eller tidligere friomsorgsdom (31 % mot 17 %).

Tabell 6.8.1 Ny fengselsdom eller ny friomsorgsdom i residivpopulasjonen

	Residivpopulasjon	Ny fengselsdom	Ny friomsorgsdom
	Antal	%	%
Danmark	4 386	79	21
Finland	2 656	73	27
Island	62	100	-
Norge	2 392	83	17
Sverige	6 747	69	31

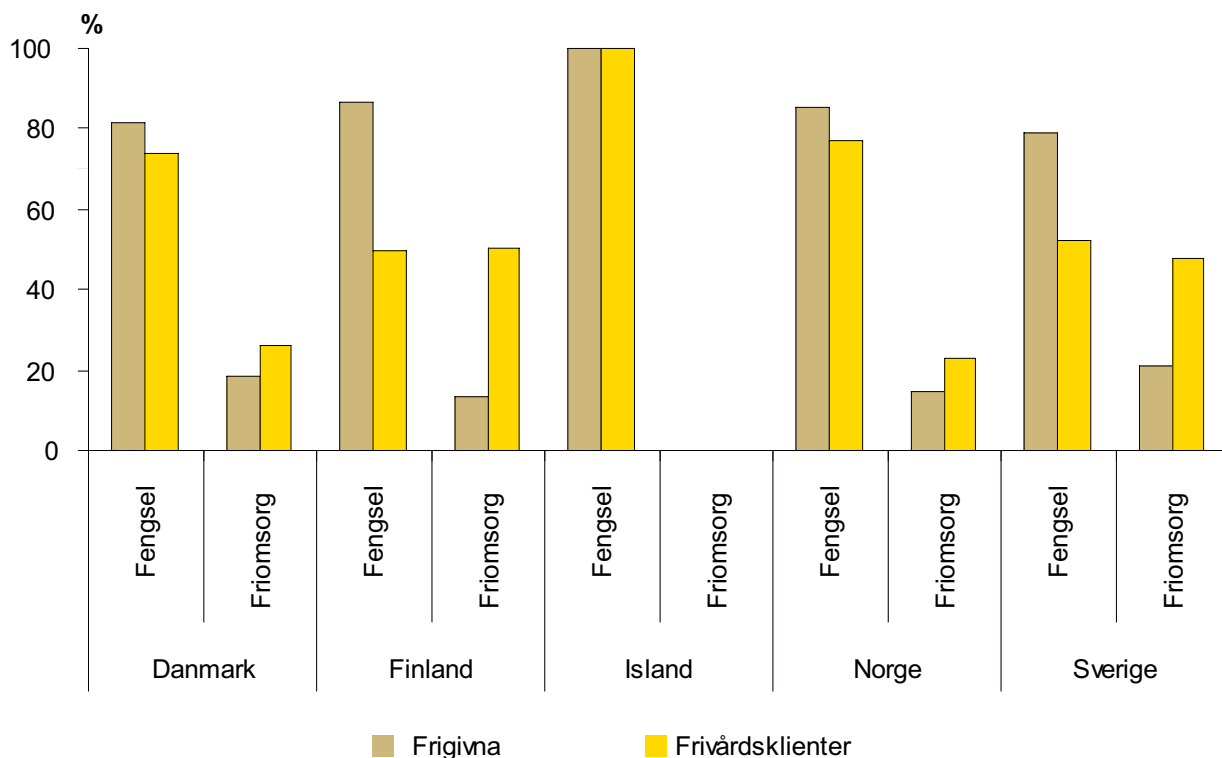
6.8.2 Ny friomsorgsdom etter iverksatt friomsorg varierer

Det store flertallet av de løslatte residivistene får ny fengselsdom. Sverige har den største andelen som fikk ny friomsorg når man ser løslatte og friomsorgen under ett. Av alle som residiverte i Sverige fikk 31 % ny friomsorg. I de øvrige landene varierer andelen fra 17 % i Norge til 27 % i Finland. Norge ser med andre ord ut til å være det landet som er minst tilbøyelig til å ilegge ny friomsorgsdom etter tidligere kriminalomsorgserfaring.

Finland og Sverige skiller seg klart ut ved at en mye høyere andel får ny friomsorgsreaksjon etter iverksatt friomsorg. I disse landene får omtrent halvparten av residivistene blant friomsorgsklientene ny friomsorgsdom. I Danmark og Norge er den tilsvarende andelen bare cirka en fjerdedel.

Tabell 6.8.2 Ny fängselsdom eller ny frivårdssorgsdom för frigivna och frivårdsklienter som residiverer										
	Danmark		Finland		Island		Norge		Sverige	
	Fängsel	Frivårdssorg	Fängsel	Frivårdssorg	Fängsel	Frivårdssorg	Fängsel	Frivårdssorg	Fängsel	Frivårdssorg
	%		%		%		%		%	
Frigivna	82	18	87	13	100	-	85	15	79	21
Frivårdsklienter	74	26	50	50	100	-	77	23	52	48
Totalt	79	21	73	27	100	-	83	17	69	31

Diagram 6.8.2 Ny fängselsdom eller ny frivårdssorg ved residiv

6.9 Riskgrupper

Återfallsrisker har beräknats enbart för delgrupper som innehåller 50 klienter eller fler i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Det kan finnas små grupper med höga eller låga återfall som inte redovisas med den avgränsningen av gruppstorlek. För Island har dock en gruppstorlek som innehåller fyra klienter eller fler valts. Tolkningen av uppgifterna för Island är därför avsevärt mer osäkra än för de övriga länderna.

Återfallsrisker har analyserats utifrån följande bakgrundsvariabler:

- Tidigare anstaltsvistelse
- Typ av huvudbrott
- Ålder
- Kriminalvårdspåföljd

Följande begrepp används i tabellerna:

Fängelse, kort	Avser strafftider till och med sex månader
Fängelse, medel	Avser strafftider över sex månader till och med två år
Fängelse, lång	Avser strafftider över två år, inklusive livstid och förvaring/sikring
Totalt antal klienter	Avser antalet av klienter ur grundpopulationen som tillhör riskgruppen

Det är inte möjligt att ge en detaljerad kommentar till de följande tabellerna, som beskriver varje land för sig med avseende på klientgrupper med hög respektive låg återfallsrisk. I det följande redovisas några utmärkande kännetecken för hög- och lågriskgrupper.

Ofta kan en klient med hög risk karaktäriseras av:

- Tidigare belastning av anstaltsvistelse
- Dömd för tillgreppsbrott eller trafikbrott
- Dömd till fängelse under två år
- Är mellan 25 och 44 år

Ofta kan en klient med låg risk karaktäriseras av:

- Ingen tidigare belastning av anstaltsvistelse
- Dömd för ekonomiska brott
- Dömd till frivård
- Är över 25 år

6.9.1 Högt återfall

Danmark

10 högsta återfall

Huvudbrott	Ålder	Påföljd	Tidigare belastning	Totalt antal klienter	Andel återfall
Tillgrepp (tyveri)	25 - 44 år	Fängelse lång	Tidigare anstaltsvistelse	52	63 %
Våld	< 25 år	Fängelse medel	Tidigare anstaltsvistelse	116	59 %
Våld	25 - 44 år	Fängelse lång	Tidigare anstaltsvistelse	57	54 %
Rån (røveri)	25 - 44 år	Fängelse medel	Tidigare anstaltsvistelse	52	52 %
Trafik	25 - 44 år	Fängelse medel	Tidigare anstaltsvistelse	105	50 %
Tillgrepp (tyveri)	25 - 44 år	Fängelse medel	Tidigare anstaltsvistelse	374	49 %
Trafik	25 - 44 år	Villkorlig dom med behandling	Tidigare anstaltsvistelse	65	49 %
Tillgrepp (tyveri)	< 25 år	Fängelse medel	Ej tidigare anstaltsvistelse	56	48 %
Tillgrepp (tyveri)	< 25 år	Fängelse kort	Tidigare anstaltsvistelse	70	47 %
Tillgrepp (tyveri)	< 25 år	Fängelse medel	Tidigare anstaltsvistelse	96	47 %

Finland					
10 högsta återfall					
Huvudbrott	Ålder	Påföljd	Tidigare belastning	Totalt antal klienter	Andel återfall
Trafik	25 - 44 år	Fängelse medel	Tidigare anstaltsvistelse	205	57 %
Tillgrepp (tyveri)	< 25 år	Fängelse kort	Tidigare anstaltsvistelse	56	55 %
Trafik	45 år >	Fängelse medel	Tidigare anstaltsvistelse	62	52 %
Tillgrepp (tyveri)	25 - 44 år	Fängelse medel	Tidigare anstaltsvistelse	88	51 %
Narkotika	25 - 44 år	Fängelse lång	Tidigare anstaltsvistelse	50	48 %
Trafik	25 - 44 år	Fängelse kort	Tidigare anstaltsvistelse	395	46 %
Trafik	< 25 år	Fängelse kort	Tidigare anstaltsvistelse	52	44 %
Tillgrepp (tyveri)	25 - 44 år	Fängelse kort	Tidigare anstaltsvistelse	215	44 %
Ekonomisk	25 - 44 år	Fängelse kort	Tidigare anstaltsvistelse	89	43 %
Tillgrepp (tyveri)	< 25 år	Samfundstjänst	Ej tidigare anstaltsvistelse	143	43 %

Island					
9 högsta återfall					
Tillgrepp (tyveri)	< 25 år	Fängelse medel	Ej tidigare anstaltsvistelse	6	83 %
Tillgrepp (tyveri)	< 25 år	Fängelse medel	Tidigare anstaltsvistelse	7	71 %
Tillgrepp (tyveri)	25 - 44 år	Fängelse kort	Tidigare anstaltsvistelse	6	50 %
Trafik	25 - 44 år	Fängelse kort	Tidigare anstaltsvistelse	6	50 %
Trafik	< 25 år	Fängelse kort	Ej tidigare anstaltsvistelse	7	43 %
Trafik	25 - 44 år	Fängelse kort	Ej tidigare anstaltsvistelse	10	40 %
Tillgrepp (tyveri)	< 25 år	Fängelse kort	Ej tidigare anstaltsvistelse	8	38 %
Narkotika	< 25 år	Samfundstjänst	Ej tidigare anstaltsvistelse	5	20 %
Trafik	45 år >	Samfundstjänst	Ej tidigare anstaltsvistelse	16	19 %

Norge					
10 högsta återfall					
Tillgrepp (tyveri)	25 - 44 år	Fängelse medel	Tidigare anstaltsvistelse	159	75 %
Våld	25 - 44 år	Fängelse medel	Tidigare anstaltsvistelse	128	64 %
Tillgrepp (tyveri)	< 25 år	Fängelse kort	Tidigare anstaltsvistelse	90	61 %
Tillgrepp (tyveri)	< 25 år	Samfundstjänst	Tidigare anstaltsvistelse	55	56 %
Tillgrepp (tyveri)	25 - 44 år	Samfundstjänst	Tidigare anstaltsvistelse	152	55 %
Tillgrepp (tyveri)	25 - 44 år	Fängelse kort	Tidigare anstaltsvistelse	275	53 %
Narkotika	25 - 44 år	Fängelse medel	Tidigare anstaltsvistelse	93	52 %
Övriga	25 - 44 år	Fängelse kort	Tidigare anstaltsvistelse	108	43 %
Narkotika	25 - 44 år	Fängelse kort	Tidigare anstaltsvistelse	177	37 %
Trafik	< 25 år	Fängelse kort	Tidigare anstaltsvistelse	70	34 %

Sverige					
10 högsta återfall					
Huvudbrott	Ålder	Påföljd	Tidigare belastning	Totalt antal klienter	Andel återfall
Tillgrepp (tyveri)	< 25 år	Fängelse medel	Tidigare anstaltsvistelse	71	87 %
Tillgrepp (tyveri)	45 år >	Fängelse medel	Tidigare anstaltsvistelse	89	81 %
Narkotika	45 år >	Fängelse medel	Tidigare anstaltsvistelse	114	81 %
Tillgrepp (tyveri)	25 - 44 år	Fängelse kort	Tidigare anstaltsvistelse	424	79 %
Tillgrepp (tyveri)	25 - 44 år	Fängelse medel	Tidigare anstaltsvistelse	299	78 %
Tillgrepp (tyveri)	< 25 år	Fängelse kort	Tidigare anstaltsvistelse	101	77 %
Övriga	25 - 44 år	Fängelse medel	Tidigare anstaltsvistelse	169	75 %
Narkotika	25 - 44 år	Fängelse medel	Tidigare anstaltsvistelse	230	74 %
Narkotika	25 - 44 år	Fängelse kort	Tidigare anstaltsvistelse	271	73 %
Ekonomisk	25 - 44 år	Fängelse kort	Tidigare anstaltsvistelse	74	73 %

6.9.2 Lågt återfall					
Danmark					
10 lägsta återfall					
Huvudbrott	Ålder	Påföljd	Tidigare belastning	Totalt antal klienter	Andel återfall
Narkotika	25 - 44 år	Samfundstjänst	Ej tidigare anstaltsvistelse	80	6 %
Våld	45 år >	Samfundstjänst	Ej tidigare anstaltsvistelse	65	8 %
Ekonomisk	45 år >	Samfundstjänst	Ej tidigare anstaltsvistelse	78	8 %
Ekonomisk	25 - 44 år	Samfundstjänst	Ej tidigare anstaltsvistelse	204	8 %
Övriga	45 år >	Fängelse kort	Ej tidigare anstaltsvistelse	165	8 %
Våld	45 år >	Fängelse kort	Ej tidigare anstaltsvistelse	169	11 %
Ekonomisk	25 - 44 år	Villkorlig dom med tillsyn	Ej tidigare anstaltsvistelse	83	12 %
Ekonomisk	< 25 år	Samfundstjänst	Ej tidigare anstaltsvistelse	66	12 %
Trafik	45 år >	Villkorlig dom med behandl.	Ej tidigare anstaltsvistelse	516	13 %
Tillgrepp (tyveri)	25 - 44 år	Samfundstjänst	Ej tidigare anstaltsvistelse	124	14 %
Finland					
10 lägsta återfall					
Ekonomisk	25 - 44 år	Samfundstjänst	Ej tidigare anstaltsvistelse	74	9 %
Ekonomisk	25 - 44 år	Fängelse medel	Ej tidigare anstaltsvistelse	51	10 %
Narkotika	< 25 år	Villkorlig dom med tillsyn	Ej tidigare anstaltsvistelse	64	11 %
Trafik	45 år >	Samfundstjänst	Ej tidigare anstaltsvistelse	578	19 %
Våld	25 - 44 år	Samfundstjänst	Ej tidigare anstaltsvistelse	198	19 %
Trafik	< 25 år	Villkorlig dom med tillsyn	Ej tidigare anstaltsvistelse	240	20 %
Våld	25 - 44 år	Fängelse medel	Ej tidigare anstaltsvistelse	65	20 %
Våld	< 25 år	Villkorlig dom med tillsyn	Ej tidigare anstaltsvistelse	182	24 %
Våld	< 25 år	Samfundstjänst	Ej tidigare anstaltsvistelse	129	25 %
Tillgrepp (tyveri)	< 25 år	Villkorlig dom med tillsyn	Ej tidigare anstaltsvistelse	193	25 %

Island					
10 lägsta återfall					
Huvudbrott	Ålder	Påföljd	Tidigare belastning	Totalt antal klienter	Andel återfall
Övriga	25 - 44 år	Fängelse kort	Ej tidigare anstaltsvistelse	5	0 %
Trafik	< 25 år	Samfundstjänst	Ej tidigare anstaltsvistelse	5	0 %
Våld	25 - 44 år	Fängelse kort	Ej tidigare anstaltsvistelse	4	0 %
Narkotika	25 - 44 år	Fängelse kort	Ej tidigare anstaltsvistelse	4	0 %
Narkotika	< 25 år	Fängelse medel	Ej tidigare anstaltsvistelse	4	0 %
Sex	25 - 44 år	Fängelse medel	Ej tidigare anstaltsvistelse	4	0 %
Sex	45 år >	Fängelse medel	Ej tidigare anstaltsvistelse	4	0 %
Tillgrepp (tyveri)	< 25 år	Samfundstjänst	Ej tidigare anstaltsvistelse	4	0 %
Övriga	25 - 44 år	Fängelse kort	Ej tidigare anstaltsvistelse	5	0 %
Trafik	< 25 år	Samfundstjänst	Ej tidigare anstaltsvistelse	5	0 %
Norge					
Ekonomisk	45 år >	Samfundstjänst	Ej tidigare anstaltsvistelse	65	2 %
Ekonomisk	45 år >	Fängelse kort	Ej tidigare anstaltsvistelse	194	3 %
Ekonomisk	25 - 44 år	Samfundstjänst	Ej tidigare anstaltsvistelse	233	3 %
Trafik	45 år >	Fängelse kort	Ej tidigare anstaltsvistelse	510	5 %
Ekonomisk	25 - 44 år	Fängelse kort	Ej tidigare anstaltsvistelse	406	5 %
Narkotika	25 - 44 år	Fängelse lång	Ej tidigare anstaltsvistelse	95	5 %
Trafik	25 - 44 år	Samfundstjänst	Ej tidigare anstaltsvistelse	75	5 %
Sex	25 - 44 år	Fängelse kort	Ej tidigare anstaltsvistelse	71	6 %
Trafik	< 25 år	Fängelse kort	Ej tidigare anstaltsvistelse	707	6 %
Trafik	45 år >	Villkorlig dom med behandl.	Ej tidigare anstaltsvistelse	192	7 %
Sverige					
Sex	25 - 44 år	Fängelse medel	Ej tidigare anstaltsvistelse	51	0 %
Övriga	45 år >	Samfundstjänst	Ej tidigare anstaltsvistelse	78	3 %
Ekonomisk	45 år >	Samfundstjänst	Ej tidigare anstaltsvistelse	134	3 %
Trafik	45 år >	Samfundstjänst	Ej tidigare anstaltsvistelse	401	3 %
Ekonomisk	45 år >	Fängelse medel	Ej tidigare anstaltsvistelse	107	4 %
Ekonomisk	25 - 44 år	Samfundstjänst	Ej tidigare anstaltsvistelse	170	4 %
Trafik	45 år >	Elektronisk kontroll	Ej tidigare anstaltsvistelse	605	5 %
Trafik	< 25 år	Samfundstjänst	Ej tidigare anstaltsvistelse	331	5 %
Trafik	25 - 44 år	Samfundstjänst	Ej tidigare anstaltsvistelse	453	5 %
Våld	45 år >	Samfundstjänst	Ej tidigare anstaltsvistelse	242	5 %

7. Sammenfatning

Det fællesnordiske recidivprojekt har til formål at præsentere en deskriptiv recidivstatistik. At sammenligne recidiv på tværs af kriminalforsorgen i de nordiske lande har fra starten vist sig at være en kompliceret øvelse. De nationale opgørelser over recidiv er ikke sammenlignelige, hverken indenfor eller på tværs af landene, eftersom der anvendes forskellige recidivdefinitioner, dataindsamlingsmetoder m.m. Derudover er de strafferetslige traditioner og praksis i de nordiske lande på mange områder forskellige.

Arbejdet i det fællesnordiske recidivprojekt har siden projektets start i 2003 forsøgt at imødekomme de metodiske forskelle ved at etablere et fælles udgangspunkt for en nordisk recidivstatistik. Dette har ledt frem til, at der er udviklet en fælles metode, et begrebsapparat og en terminologi, der gør det muligt at præsentere recidiv på samme måde i de nordiske lande. Ikke alle nordiske lande har før projektets start haft adgang til de data, der er nødvendige for etablering af recidivstatistik i kriminalforsorgens regi. Det nordiske recidivprojekt har imidlertid betydet, at den finske og den norske kriminalforsorg er i gang med at etablere et rapporteringssystem der kan danne grundlaget for en kontinuerlig recidivstatistik.

7.1 Udvalgte resultater

Det fællesnordiske recidivprojekt giver et billede af, hvilke klienter der fuldbyrder en dom i de respektive nordiske lande og ikke mindst, hvor mange og hvem der vender tilbage til straffuldbyrdelse i kriminalforsorgen. Det er interessant, hvis man vil vide mere om ligheder og forskelle i de nordiske landes strafferetslige traditioner. Det nordiske recidivprojekt præsenterer dermed en unik dokumentation om kriminalforsorgens klientel i Norden.

Kriminalforsorgsklienter i Norden ligner, men adskiller sig også fra hinanden på en række områder. Klienternes baggrund har en afgørende betydning for risikoen for at recidivere. I det følgende fremhæves udvalgte resultater, der kendetegner løsladte og tilsynsklienter i de nordiske lande.

Andelen af kvindelige kriminalforsorgsklienter er lav i samtlige nordiske lande og udgør mellem 7-10 % af den samlede population. Der kan konstateres visse forskelle, når man betragter andelen af unge mellem 15 og 20 år i de nordiske lande. Samlet set udgør gruppen 15 % procent i Danmark og bare 7 % på Island. For gruppen af løsladte udgør den yngste gruppe, 15 - 20 årige, kun 3 % i Finland, den laveste andel i Norden, mens 10 % er mellem 15 og 20 år i Danmark. Når det gælder tilsynsklienter findes der færrest unge i Sverige og Island, mens gruppen i Danmark, Norge og Finland udgør mellem 20 % og 24 %. Nordiske forskelle i alderssammensætningen viser, at der totalt set er flest unge dømte i Danmark, der fuldbyrder en straf i kriminalforsorgen sammenlignet med de øvrige nordiske lande. Danmark er samtidig det land, hvor flest unge, i forhold til den samlede population af løsladte, fuldbyrder en ubetinget straf i fængsel.

Der er væsentlige forskelle på, hvilken hovedkriminalitet kriminalforsorgsklienterne i de nordiske lande er dømt for. Andelen af voldsdømte er f.eks. meget lav på Island og udgør 7 % af samtlige klienter, mens voldsdømte i de øvrige lande udgør ca. 20 % af den samlede population. Hele 45 % af samtlige klienter i Finland er trafikdømte, sammenlignet med hver fjerde klient i de øvrige lande. 25 % af klienterne på Island er dømt for tyveri, mens Norge har den mindste andel af tyveridømte på omtrent 13 %.

Forskelle mellem de nordiske landes pønale praksis er særlig udtalt, når man sammenligner, hvorvidt dømte for udvalgte hovedkriminalitetstyper enten afsoner i fængsel eller som tilsynsklienter. Voldsdømte afsoner f.eks. oftere en dom i fængsel i Danmark, Finland, Island og Norge sammenlignet med Sverige, hvor ca. to ud af tre voldsdømte fuldbyrder straffen som tilsynsklienter. Dømte for økonomisk kriminalitet i Danmark, fuldbyrder i tre ud af fire tilfælde deres dom som tilsynsklienter, sammenlignet med omtrent hver tredje i Norge. Når det gælder trafikdømte adskiller især Norge sig

fra de øvrige lande. 8 ud af 10 trafikdømte i Norge fuldbyrder dommen i fængsel, mens trafikdømte i de øvrige lande, i overvejende grad, fuldbyrder dommen som tilsynsklienter.

Anvendelsen af sanktionstyper overfor de dømte varierer også mellem de nordiske lande. I Danmark, Sverige og Finland er det ca. halvdelen der fuldbyrder straffen i fængsel – den anden halvdel som tilsynsklienter – mens ca. tre fjerdedele af de dømte i Norge og Island fuldbyrder dommen i fængsel.

Der findes stor forskel mellem landene, når det gælder straffid for dømte der afsoner i fængsel. I Norge afsoner over 60 % af de løsladte i op til to måneder, mens den tilsvarende i de øvrige lande ligger mellem 18 % og 38 %. Af den samlede løsladelsespopulation i Finland er der omvendt en forholdsvis stor andel løsladte, der har afsonet i mere end to år, når man sammenligner med de øvrige lande.

Belastningsgraden, forstået som tidligere afsoning af en ubetinget dom, varierer væsentligt mellem de nordiske lande. Af samtlige klienter i Finland har næsten 4 ud af 10 tidligere afsonet i fængsel og lidt mere end hver fjerde i de øvrige nordiske lande. Blandt tilsynsklienter i Norge har 24 % tidligere afsonet i fængsel, mens den tilsvarende andel i de øvrige lande ligger et sted mellem 10 % og 15 %. For løsladte har næsten seks ud af 10 klienter i Finland tidligere afsonet i fængsel, hvor andelen i de andre lande ligger noget lavere, med 27 % i Norge som den absolut laveste andel. Generelt set har flere løsladte end tilsynsklienter tidligere afsonet en fængselsstraf med undtagelse af Norge, hvor belastningsgraden for de to grupper er omtrent den samme.

7.2 Recidiv – ligheder og forskelle

Denne rapport viser, at recidiv i de enkelte lande afspejler forskelle i sammensætningen af de enkelte landes fængsels- og frivårdspopulation. Recidiv blandt løsladte og tilsynsklienter beror i første omgang på, hvilke sanktioner der anvendes overfor forskellige grupper af dømte, eller om den dømte fuldbyrder sin straf i kriminalforsorgen. Hvis den løsladte eller tilsynsklienten ikendes en bøde eller en betinget dom uden tilsyn, er der ikke tale om recidiv ifølge den fællesnordiske recidivdefinition. Derudover kan der være forskel på, om den dømte fuldbyrder sin straf som afsoner i fængsel eller som tilsynsklient. Til trods for klare ligheder blandt de nordiske lande, hvad angår den strafferetslige praksis, findes der altså også væsentlige forskelle der afspejler sig i de nordiske landes recidiv. I det følgende vil eksempler på dette blive fremhævet og diskuteret.

Når man sammenligner recidiv for både tilsynsklienter og løsladte i Norden, finder man væsentlige forskelle. I Norge recidiverer bare 20 % af totalpopulationen, mens omkring 30 % i Sverige og Finland recidiverer. En langt større andel løsladte end tilsynsklienter recidiverer på tværs af de nordiske lande med undtagelse af Norge, hvor både hver femte tilsynsklient og løsladte recidiverer. En plausibel forklaring på dette er, at løsladte og tilsynsklienter ikke adskiller sig væsentlig fra hinanden i Norge i forhold til en del variable, der kan være med til at forklare recidiv. Der er eksempelvis ikke stor forskel på andelen, der tidligere har afsonet en dom i fængsel blandt løsladte og tilsynsklienter i Norge. Derudover kan man anføre, at eksempelvis trafikdømte i Norge i højere grad fuldbyrder deres straf i fængsel, hvorimod trafikdømte i de øvrige lande vanligtvis fuldbyrder dommen som tilsynsklienter eller blot ikendes en betinget dom eller bøde. Trafikdømte er ofte en mindre belastet gruppe end andre dømte og kan altså sænke det generelle recidiv for løsladte i Norge. I de øvrige nordiske lande er der generelt set en tendens til, at dømte med en høj recidivrisiko afsoner dommen i fængsel, mens dømte med en lav recidivrisiko fuldbyrder dommen som tilsynsklienter.

Recidivet for tilsynsklienter varierer i mindre grad mellem de nordiske lande. Der er dog tale om store forskelle, når man ser nærmere på recidiv for de enkelte tilsynsklientgrupper. Et godt eksempel på dette er, at recidiv for samfundstjenestedomte varierer kraftigt i de nordiske lande, men målgrupperne for samfundstjeneste er ofte forskellige, hvilket afspejler sig i recidiv. I Sverige er der f.eks. tale om en meget sammensat gruppe af samfundstjenestedomte, med henholdsvis en lav og en høj risiko for at recidivere. Godt tre fjerdedele af de samfundstjenestedomte udgøres af "villkorligt dömda med föreskrift om samhällstjänst", mens en fjerdedel er idømt "skyddstillsyn med föreskrift

om samhällstjänst". Førstnævnte gruppe recidiverer i meget begrænset omfang, mens sidstnævnte omvendt recidiverer i større omfang. Førstnævnte gruppes lave recidivniveau indebærer dog, at det samlede recidiv for gruppen af samfundstjenestedomte i Sverige er meget lavt.

Recidiv for løsladte varierer kraftigt mellem de nordiske lande. I Sverige er recidiv for løsladte højt, hvilket blandt andet kan tilskrives, at en stor del af de ubetinget domte med en lav recidivrisiko visiteres til afsoning i elektronisk overvågning. I de øvrige nordiske lande var den elektroniske overvågning enten ikke implementeret i undersøgelsesperioden eller for Danmarks vedkommende begrænset til en meget lille gruppe af ubetinget domte. Når domte med en ubetinget straf og en lav recidivrisiko visiteres til fodlænke, og dermed bliver tilsynsklienter, stiger det samlede recidiv for gruppen af løsladte.

For Norge gælder det, at det lave recidiv for løsladte, som tidligere nævnt, blandt andet kan tilskrives den forholdsvis store andel af trafikdomte, der afsoner i fængsel. I Finland kan der også konstateres en stor andel af trafikdomte blandt de løsladte, men denne gruppe adskiller sig dog væsentligt fra den norske gruppe. Flere end halvdelen af de finske trafikdomte, der afsoner i fængsel i op til 6 måneder, har tidligere afsonet i fængsel, mens det kun er hver tiende af de trafikdomte i Norge. Næsten en tredjedel af de løsladte trafikdomte i Norge er desuden dømt for fartoverskridelser, en kriminalitet der normalt ikke medfører fængselsdom i de øvrige nordiske lande.

7.3 Hvordan kan resultaterne anvendes?

Recidiv falder eller stiger altså afhængigt af sammensætningen af gruppen af fængselsdomte og tilsynsklienter. Forskelle i recidiv for løsladte i de nordiske lande afspejler den pønale praksis i de nordiske lande. I nogle lande anvendes der bødestraffe eller betingede domme for nogle typer af lovovertrædelser, mens praksis i andre lande er at ikende den domte en fængselsstraf eller en tilsynsdom for samme lovovertrædelse. Nordiske forskelle i den pønale praksis skal dermed tages i betragtning, når recidiv sammenlignes på tværs af de nordiske lande.

Dermed er det også vigtigt at minde om, at recidiv i denne undersøgelse ikke er et effektmål for sanktionstyperne og straffuldbyrdelsen i de nordiske lande, men en deskriptiv fremstilling af, hvor mange løsladte og tilsynsklienter der modtager en ny ubetinget dom/ny frivårdsforanstaltning i den toårige undersøgelsesperiode.

Det skal også understreges, at recidiv påvirkes af forskellige interne og eksterne faktorer, som denne undersøgelse ikke beskæftiger sig med. For det første er der forhold under straffuldbyrdelsen, der kan påvirke recidiv, som effekten af misbrugsbehandling, deltagelse i programvirksomhed, uddannelse og jobtræning, de indsattes sociale relationer under afsoning m.m. For det andet spiller strafskærpelser, domstolens sagsbehandlingstid, politiets opklaringsprocent, domstols- og politireformer en rolle for recidiv. For det tredje kan miljøfaktorer i tiden efter løsladelse, under tilsynsperioden eller før straffuldbyrdelsen påvirke recidiv. Der kan være tale om kriminogene faktorer hos den enkelte eller grupper af klienter, demografiske og socioøkonomiske forhold, som uddannelses- og jobmuligheder, eller den boligsociale situation efter løsladelse m.m.

Recidiv er ikke en statisk størrelse, men vil utvivlsomt ændre sig over tid f.eks. på baggrund af strafferetslige tiltag, praksisændringer i kriminalforsorgen m.m. Både Norge og Finland er enten i fuld gang med eller planlægger indførelsen af elektronisk overvågning som alternativ til afsoning i fængsel og i Danmark er ordningen udvidet, således at flere domte er omfattet af ordningen. Den islandske kriminalforsorg er også i gang med overvejelser omkring indførelse af elektronisk overvågning som sanktion. Måling af recidiv vil derfor afspejle de praksisændringer som kriminalforsorgen i de nordiske lande gennemfører.

Den nordiske recidivundersøgelse må antages at afføde en bred kriminalpolitisk interesse. Resultaterne viser netop, at de nordiske lande, på trods af mange fællestræk og ligheder, adskiller sig væsentligt i forhold til domspraksis og fuldbyrdelsen af straf. De empiriske fund i den nordiske recidivstatistik rejser derfor en masse kvalificerede spørgsmål, der med fordel kan og må belyses nærmere.

8. Bilag

8.1 Grundtabeller. Alder

	Danmark			Finland			Island			Norge			Sverige		
	M	K	Sum	M	K	Sum	M	K	Sum	M	K	Sum	M	K	Sum
Frigivna															
15-17	96	6	102	5	-	5	-	-	-	25	-	25	6	1	7
18-20	861	32	893	133	6	139	12	2	14	694	34	728	433	13	446
21-25	1780	63	1843	580	26	606	46	5	51	1 872	93	1 965	1560	80	1640
26-30	1543	64	1607	808	43	851	35	6	41	1 363	107	1 470	1450	86	1536
31-40	2603	144	2747	681	46	727	43	4	47	2 232	195	2 427	2479	183	2662
41-50	1566	97	1663	1125	67	1192	21	-	21	1 294	154	1 448	2113	225	2338
51-60	530	22	552	674	39	713	8	-	8	497	47	544	892	61	953
61 ->	155	10	165	262	12	274	2	1	3	176	5	181	212	15	227
Sum	9 134	438	9 572	4 268	239	4 507	167	18	185	8 153	635	8 788	9 145	664	9 809
Median	32	34	32	34	34	34	29	27	29	32	36	32	35	39	35
Mean	33	35	33	36	36	36	32	29	31	34	36	34	36	38	36
Samfundstjänst															
15-17	170	9	179	1	1	2	-	-	-	205	17	222	26	2	28
18-20	529	48	577	192	7	199	3	-	3	428	39	467	550	47	597
21-25	614	50	664	524	32	556	19	1	20	490	67	557	874	55	929
26-30	485	51	536	468	39	507	11	-	11	316	60	376	494	53	547
31-40	871	112	983	328	31	359	13	1	14	500	97	597	776	79	855
41-50	666	117	783	651	75	726	10	2	12	214	46	260	635	75	710
51-60	314	43	357	518	49	567	10	1	11	47	14	61	361	32	393
61 ->	121	11	132	236	17	253	2	-	2	7	-	7	140	13	153
Sum	3 770	441	4 211	2 918	251	3 169	68	5	73	2 207	340	2 547	3 856	356	4 212
Median	32	37	32	34	37	34	31	45	31	26	30	26	30	34	31
Mean	34	36	34	36	37	36	36	39	36	28	31	29	34	35	34
Villkorlig dom med tillsyn															
15-17	101	8	109	177	29	206	-	-	-	2	-	2	113	13	126
18-20	505	76	581	460	58	518	-	-	-	2	-	2	700	106	806
21-25	307	49	356	64	10	74	-	-	-	3	1	4	594	121	715
26-30	170	58	228	-	-	-	-	-	-	3	-	3	379	103	482
31-40	278	79	357	-	-	-	-	-	-	2	1	3	644	215	859
41-50	158	51	209	-	1	1	-	-	-	4	-	4	543	195	738
51-60	33	13	46	-	1	1	-	-	-	-	-	-	245	78	323
61 ->	6	3	9	-	-	-	-	-	-	1	-	1	77	15	92
Sum	1 558	337	1 895	701	99	800	-	-	-	17	2	19	3 295	846	4 141
Median	23	29	24	19	19	19	-	-	-	29	27	29	28	34	30
Mean	27	31	28	19	19	19	-	-	-	32	27	32	32	35	33

Villkorlig dom med behandling															
	Danmark			Finland			Island			Norge			Sverige		
	M	K	Sum	M	K	Sum	M	K	Sum	M	K	Sum	M	K	Sum
15-17	-	-	-	22	-	22	.	.	.	-	-	-	-	-	-
18-20	10	-	10	6	-	6	.	.	.	4	2	6	60	6	66
21-25	48	-	48	-	-	-	.	.	.	38	1	39	176	18	194
26-30	75	3	78	-	-	-	.	.	.	28	2	30	142	9	151
31-40	253	30	283	-	-	-	.	.	.	101	15	116	265	45	310
41-50	334	76	410	-	-	-	.	.	.	111	30	141	237	40	277
51-60	228	39	267	-	-	-	.	.	.	103	22	125	133	25	158
61 ->	61	14	75	-	-	-	.	.	.	32	8	40	62	5	67
Sum	1 009	162	1 171	28	-	28	.	.	.	417	80	497	1 075	148	1 223
Median	43	46	44	17	-	17	.	.	.	45	48	45	37	40	38
Mean	44	47	44	17	-	17	.	.	.	44	47	45	38	40	38
Elektronisk kontroll															
15-17	-	-	-	.	.	.	.	.	.	.	.	.	-	-	-
18-20	-	-	-	.	.	.	.	.	.	.	.	.	109	2	111
21-25	4	-	4	.	.	.	.	.	.	.	.	.	400	21	421
26-30	8	-	8	.	.	.	.	.	.	.	.	.	351	32	383
31-40	15	3	18	.	.	.	.	.	.	.	.	.	594	77	671
41-50	16	-	16	.	.	.	.	.	.	.	.	.	576	96	672
51-60	8	-	8	.	.	.	.	.	.	.	.	.	350	54	404
61 ->	1	-	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	150	16	166
Sum	52	3	55	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2 530	298	2 828
Median	40	37	39	.	.	.	.	.	.	.	.	.	37	42	38
Mean	40	37	40	.	.	.	.	.	.	.	.	.	38	42	39
Alle kategorier															
15-17	367	23	390	205	30	235	-	-	-	232	17	249	145	16	161
18-20	1 905	156	2 061	791	71	862	15	2	17	1 128	75	1 203	1 852	174	2 026
21-25	2 753	162	2 915	1 168	68	1 236	65	6	71	2 403	162	2 565	3 604	295	3 899
26-30	2 281	176	2 457	1 276	82	1 358	46	6	52	1 710	169	1 879	2 816	283	3 099
31-40	4 020	368	4 388	1 009	77	1 086	56	5	61	2 835	308	3 143	4 758	599	5 357
41-50	2 740	341	3 081	1 776	143	1 919	31	2	33	1 623	230	1 853	4 104	631	4 735
51-60	1 113	117	1 230	1 192	89	1 281	18	1	19	647	83	730	1 981	250	2 231
61 ->	344	38	382	498	29	527	4	1	5	216	13	229	641	64	705
Totalt	15 523	1 381	16 904	7 915	589	8 504	235	23	258	10 794	1 057	11 851	19 901	2 312	22 213
Median	32	36	32	32	33	32	30	45	29	31	35	31	34	37	34
Mean	33	36	34	34	34	34	33	39	33	33	35	33	35	37	36

8.2 Grundtabeller. Huvudbrott och kön

Danmark			Finland			Island			Norge			Sverige			
	M	K	Sum	M	K	Sum	M	K	Sum	M	K	Sum	M	K	Sum
Frigivna															
Våld	2 837	116	2 953	887	50	937	15	-	15	1 843	75	1 918	1 685	58	1 743
Narkotika	1 003	70	1 073	350	27	377	25	4	29	1 102	113	1 215	1 637	165	1 802
Tillgrepp	1 711	99	1 810	593	33	626	47	7	54	960	55	1 015	1 634	153	1 787
Rån	407	12	419	204	18	222	8	-	8	185	7	192	454	7	461
Sex	190	1	191	84	-	84	15	-	15	272	1	273	246	6	252
Ekonomisk	283	29	312	324	39	363	21	4	25	724	108	832	629	65	694
Trafikbrot	1 650	43	1 693	1 639	61	1 700	26	2	28	2 389	228	2 617	1 669	140	1 809
Övriga	1 053	68	1 121	187	11	198	10	1	11	678	48	726	1 191	70	1 261
Sum	9 134	438	9 572	4 268	239	4 507	167	18	185	8 153	635	8 788	9 145	664	9 809
Samfundstjänst															
Våld	674	63	737	445	24	469	4	-	4	524	55	579	1 448	82	1 530
Narkotika	205	20	225	79	12	91	6	1	7	423	55	478	256	33	289
Tillgrepp	363	43	406	347	43	390	10	-	10	502	52	554	177	22	199
Rån	54	5	59	25	3	28	-	-	-	50	4	54	50	2	52
Sex	21	1	22	24	-	24	-	-	-	20	-	20	38	1	39
Ekonomisk	258	104	362	178	22	200	3	-	3	271	119	390	303	35	338
Trafikbrot	1 827	159	1 986	1 738	136	1 874	41	4	45	173	29	202	1 077	131	1 208
Övriga	368	46	414	82	11	93	4	-	4	244	26	270	507	50	557
Sum	3 770	441	4 211	2 918	251	3 169	68	5	73	2 207	340	2 547	3 856	356	4 212
Villkorlig dom med tillsyn															
Våld	294	63	357	152	30	182	-	-	-	4	-	4	701	118	819
Narkotika	167	39	206	52	12	64	-	-	-	4	-	4	540	144	684
Tillgrepp	578	102	680	173	21	194	-	-	-	1	-	1	883	271	1 154
Rån	61	5	66	35	7	42	-	-	-	1	-	1	100	1	101
Sex	26	-	26	9	1	10	-	-	-	1	-	1	38	1	39
Ekonomisk	116	59	175	43	6	49	-	-	-	1	-	1	231	82	313
Trafikbrot	62	8	70	220	21	241	-	-	-	2	-	2	385	114	499
Övriga	254	61	315	17	1	18	-	-	-	3	2	5	417	115	532
Sum	1 558	337	1 895	701	99	800	-	-	-	17	2	19	3 295	846	4 141
Villkorlig dom med behandling eller program															
Våld	3	-	3	14	-	14	.	.	.	2	-	2	209	12	221
Narkotika	-	-	-	1	-	1	.	.	.	1	-	1	177	33	210
Tillgrepp	1	-	1	4	-	4	.	.	.	2	-	2	146	15	161
Rån	1	-	1	4	-	4	.	.	.	-	-	-	39	4	43
Sex	13	-	13	-	-	-	.	.	.	-	-	-	-	-	-
Ekonomisk	-	-	-	-	-	-	.	.	.	-	-	-	37	8	45
Trafikbrot	979	161	1 140	4	-	4	.	.	.	403	75	478	382	64	446
Övriga	12	1	13	1	-	1	.	.	.	9	5	14	85	12	97
Sum	1 009	162	1 171	28	-	28	.	.	.	417	80	497	1 075	148	1 223

Elektronisk kontroll															
	Danmark			Finland			Island			Norge			Sverige		
	M	K	Sum	M	K	Sum	M	K	Sum	M	K	Sum	M	K	Sum
Våld	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	422	18	440
Narkotika	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	169	23	192
Tillgrepp	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	101	42	143
Rån	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2	-	2
Sexual	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	56	-	56
Ekonomisk	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	83	8	91
Trafikbrot	50	2	52	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1 401	187	1 588
Øvrige	2	1	3	.	.	.	.	.	.	.	.	.	296	20	316
Sum	52	3	55	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2 530	298	2 828

Alla kategorier															
	Danmark			Finland			Island			Norge			Sverige		
Totalt	M	K	Sum	M	K	Sum	M	K	Sum	M	K	Sum	M	K	Sum
Våld	3 808	242	4 050	1 498	104	1 602	19	-	19	2 373	130	2 503	4 465	288	4 753
Narkotika	1 375	129	1 504	482	51	533	31	5	36	1 609	165	1 698	2 779	398	3 177
Tillgrepp	2 653	244	2 897	1 117	97	1 214	57	7	64	1 013	59	1 572	2 941	503	3 444
Rån	523	22	545	268	28	296	8	-	8	236	11	247	645	14	659
Sexual	250	2	252	117	1	118	15	-	15	293	1	294	378	8	386
Ekonomisk	657	192	849	545	67	612	24	4	28	996	227	1 223	1 283	198	1 481
Trafikbrot	4 568	373	4 941	3 601	218	3 819	67	6	73	2 967	332	3 299	4 914	636	5 550
Øvrige	1 689	177	1 866	287	23	310	14	1	15	934	81	1 015	2 496	267	2 763
Sum	15 523	1 381	16 904	7 915	589	8 504	235	23	258	10 421	1 006	11 851	19 901	2 312	22 213

8.3 Huvudbrott fördelat på påföljd					
Våld					
	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
	%	%	%	%	%
Frigivna	73	58	79	77	37
Samfundstjänst	18	29	21	23	32
Villkorlig dom med tillsyn (VDMT)	9	11	-	0	17
Villkorlig dom med behandling (VDMB)	0	1	.	0	5
Elektronisk kontroll	.	.	.	.	9
N	4 050	1 602	19	2 503	4 753

Narkotika					
	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
	%	%	%	%	%
Frigivna	71	71	81	72	57
Samfundstjänst	15	17	19	28	9
Villkorlig dom med tillsyn (VDMT)	14	12	-	0	22
Villkorlig dom med behandling (VDMB)	-	0	.	0	7
Elektronisk kontroll	.	.	.	.	6
N	1 504	533	36	1 698	3 177
Tillgrepp (tyveri)					
	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
	%	%	%	%	%
Frigivna	62	52	84	65	52
Samfundstjänst	14	32	16	35	6
Villkorlig dom med tillsyn (VDMT)	23	16	-	0	34
Villkorlig dom med behandling (VDMB)	0	0	.	0	5
Elektronisk kontroll	.	.	.	.	4
N	2 897	1 214	64	1 572	3 444
Rån (røveri)					
	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
	%	%	%	%	%
Frigivna	77	75	100	78	70
Samfundstjänst	11	9	-	22	8
Villkorlig dom med tillsyn (VDMT)	12	14	-	0	15
Villkorlig dom med behandling (VDMB)	0	1	.	-	7
Elektronisk kontroll	.	.	.	.	0
N	545	296	8	247	659
Sex					
	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
	%	%	%	%	%
Frigivna	76	71	100	93	65
Samfundstjänst	9	20	-	7	10
Villkorlig dom med tillsyn (VDMT)	10	8	-	0	10
Villkorlig dom med behandling (VDMB)	5	-	.	-	-
Elektronisk kontroll	.	.	.	.	15
N	252	118	15	294	386

Ekonomisk					
	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
	%	%	%	%	%
Frigivna	37	59	89	68	47
Samfundstjänst	43	33	11	32	23
Villkorlig dom med tillsyn (VDMT)	21	8	-	0	21
Villkorlig dom med behandling (VDMB)	-	-	.	-	3
Elektronisk kontroll	.	.	.	.	6
N	849	612	28	1 223	1 481
Trafik					
	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
	%	%	%	%	%
Frigivna	34	45	38	79	33
Samfundstjänst	40	49	62	6	22
Villkorlig dom med tillsyn (VDMT)	1	6	-	0	9
Villkorlig dom med behandling (VDMB)	23	0	.	14	8
Elektronisk kontroll	1	.	.	.	29
N	4 941	3 819	73	3 299	5 550
Övriga					
	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
	%	%	%	%	%
Frigivna	60	64	73	72	46
Samfundstjänst	22	30	27	27	20
Villkorlig dom med tillsyn (VDMT)	17	6	-	0	19
Villkorlig dom med behandling (VDMB)	1	0	.	1	4
Elektronisk kontroll	0	.	.	.	11
N	1 866	310	15	1 015	2 763

8.4 Nordiska frivårdspåföljder

I nedenstående tabeller præsenteres en detaljeret oversigt over frivårdspåföljderne i de nordiske lande i 2005. De fællesnordiske frivårdskategorier er: A. Villkorlig dom med tillsyn B. Samfundstjenst C. Villkorlig dom med behandling og D. Elektronisk kontroll. I de tilfælde, hvor det enkelte land ikke anvender påføljden, er den ikke defineret for det enkelte land.

A. Villkorlig dom med tillsyn
Sverige
Påføljdens navn: Skyddstillsyn
Innehåll i påføljden: En påføljde för brott som innebär kriminalvård i frihet med övervakning. Under övervakningen kan den dömda meddelas föreskrift om missbruksvård m.m. som han är skyldig att följa. Skyddstillsyn pågår under en prøvotid om tre år. Övervakningen upphör normalt efter ett år om inte den dömda av särskilda skäl anses vara i behov av förlängd övervakning.
Beskrivning av målgrupp: Inga åldergränser. Skyddstillsyn ersätter normalt ett fängelsestraff upp till ett år, men domstolen kan använda skyddstillsyn i stället för fängelse i vissa fall även då straffvärdet överstiger 1 år. Bedömningen görs utifrån den dömdes personliga och sociala situation, då man tar hänsyn till om klienten visat förbättring i något hänseende som kan antas ha samband med brottsligheten.
Klienttillströmning i 2005: 4 800.
Norge
Påføljdens navn: Betinget dom med tilsyn
Innehåll i påføljden: Den dømte står under tilsyn i inntil 1 år, som innebærer at han må møte regelmessig til samtale med frimorsorgen. Den dømte kan også pålegges bestemte vilkår i dommen, for eksempel delta i behandling, avstå fra å nyte alkohol eller oppholde seg på et bestemt sted. Fra 1.3.2002 skal samfunnsstraff idømmes i stedet for betinget dom med tilsyn.
Beskrivning av målgrupp: Ingen spesiell målgruppe, men reaksjonen er et alternativ til ubetinget fengsel for dem som kan nyttiggjøre seg en betinget dom på de vilkår som dommen fastsetter.
Klienttillströmning i 2005: 19.
Danmark
Påføljdens navn: Betinget dom med tilsyn herunder kombinationsdom med tilsyn
Innehåll i påføljden: Hvis retten finder det upåkrævet at straf kommer til fuldbyrdelse, kan der idømmes en betinget dom med eller uden straffastsættelse. Der fastsættes normalt en prøvetid på 1-3 år. Retten kan i forbindelse med en betinget dom fastsætte vilkår om tilsyn af Kriminalforsorgen samt pålægge eventuelle andre vilkår i.h.t. straffelovens §57 stk.1-9. Skønnes anvendelse af ubetinget fængsel for påkrævet, men taler oplysninger om tiltaltes personlige forhold for anvendelse af betinget dom efter straffelovens §56, kan retten bestemme, at en del af den idømte straf kan gøres betinget (dog højst 6 mdr.). Der kan knyttes tilsyn og vilkår til dommene.
Beskrivning av målgrupp: Sanktionen henvender sig til alle aldersgrupper. Der lægges ved vurderingen vægt på lovovertrædelsens karakter og derudover tages gerningsmandens personlige forhold og evt. tidligere domme i betragtning. Der vil normalt udarbejdes en personundersøgelse, når der er tale om anvendelse af betinget dom.
Klienttillströmning i 2005: ca. 1 900.

Finland
Påföljdens namn: Övervakning av villkorligt dömda unga
Innehåll i påföljden: En påföljd för brott som innebär kriminalvård i frihet med övervakning på provotid som är minst 1 år och högst tre år.
Beskrivning av målgrupp: Ett fängelsestraff som underskrider två år kan dömas ut villkorligt. Den som fyllt 15 men inte 20 år när brottet begicks kan förutom villkorligt fängelse underställas övervakning, om man finner att arrangemanget främjar hans eller hennes möjligheter att klara sig i samhället och förebygger återfall i brott.
Klienttillströmning i 2005: 810.
Island
Påföljdens namn: Betinget dom med/uten tilsyn
Innehåll i påföljden: En betinget dom betyr enten at domstolen utsetter fastsettelsen av straffen eller utsetter fullbyrdelsen av straffen. Det vanligste er at en person som idømmes en betinget straff verken settes under tilsyn eller skal følge en særskilt behandlingsplan. Den eneste betingelsen er at man ikke begår ny kriminalitet i prøvetiden. De som dommeren bestemmer skal ha tilsyn, overvåkes som regel av kriminalomsorgen. Dommeren kan også fastsette at den dømte skal ha alkohol- og narkotikaforbud og/eller at han/hun skal gå til behandling. Behandlingen er oftest for alkohol- og narkotikamisbruk, men det kan også være behandling av en psykiater eller psykolog. Hvis en person settes under tilsyn, så er tilsynstiden i de fleste tilfeller like lang som prøvetiden, d.v.s. fra 1-5 år, men det vanligste er 2 år.
Beskrivning av målgrupp: Ingen aldersgrenser eller lovbruddstyper men de som settes under tilsyn er vanligvis unge mennesker.
Klienttillströmning i 2005: Antall betingede dommer sendt til Kriminalomsorgen i 2005: 557, herav med tilsyn og særvilkår: 0.
B. Samfundstjänst
Sverige
Påföljdens namn: Skyddstillsyn med föreskrift om samhällstjänst
Innehåll i påföljden: Samhällstjänst är en form av föreskrift vid dom på skyddstillsyn som innebär att den dömda har övervakning (normalt ett år, provotid 3 år) och skall utföra oavlönat arbete under ett visst antal utdömda timmar. Skyddstillsyn med föreskrift om samhällstjänst skall ersätta ett fängelsestraff. Den dömda skall lämna sitt samtycke. Det alternativa fängelsestraffet antecknas i domen. Det oavlönade arbetet kan omfatta från 40 till 240 timmar. Arbetet utförs oftast för någon ideell förening och skall inte inkräkta på den normala arbetsmarknaden.
Beskrivning av målgrupp: Inga åldergränser. Skyddstillsyn med samhällstjänst ersätter normalt ett fängelsestraff upp till ett år, men kan användas i stället för fängelse i vissa fall även då straffvärdet överstiger ett år. Bedömningen görs utifrån den dömdes personliga och sociala situation. Det krävs lämplighet och förutsättningar att klara av samhällstjänsten, liksom samtycke från den dömda.
Klienttillströmning i 2005: 1 200.
Påföljdens namn: Villkorlig dom med föreskrift om samhällstjänst
Innehåll i påföljden: Påföljden infördes från och med den 1 januari 1999. Föreskrift om samhällstjänst innebär att den dömda skall utföra oavlönat arbete. Samhällstjänsten skall omfatta 40 - 240 timmar. En arbetsplan ska upprättas av frivården. Den dömda skall samtycka till samhällstjänsten. Villkorlig dom med föreskrift om samhällstjänst skall ersätta ett fängelsestraff. Det alternativa fängelsestraffet antecknas i domen. Prövotiden är två år. Arbetet utförs oftast för någon ideell förening och skall inte inkräkta på den normala arbetsmarknaden. Den dömda står inte under övervakning.

Beskrivning av målgrupp: Villkorlig dom kan utdömas för ett brott där påföljden inte bedöms kunna stanna vid böter. Den dömda skall vara lämplig att utföra samhällstjänst och omständigheterna skall vara sådana att påföljden bedöms kunna genomföras.
Klienttillströmning i 2005: 3 300.
Norge
Påföljdens namn: Samfunnsstraff (tidligere samfunnstjeneste)
Innehåll i påföljden: Tjenesten går ut å avtjene fra 30 til 420 timer i form av ulønnet samfunnsnyttig arbeid, program eller andre tiltak som er egnet til å motvirke ny kriminalitet, som for eksempel kurs, konfliktråd eller behandling. Den dømte møter også til kartleggingssamtale og andre individuelle samtaler med sin saksbehandler i friomsorgen. Timene skal avtjenes innenfor en bestemt tid, som skal tilsvare den subsidiære frihetsstraffen. I 2004 var gjennomsnittlig gjennomføringstid ca. fem måneder. Ved brudd på krav til gjennomføringen vil den dømte måtte sone den subsidiære frihetsstraffen. Samfunnsstraff ble innført 1.3.02 og erstatter den tidligere samfunnstjenesten, som inneholdt tilsyn med og ulønnet arbeidsplikt for den dømte. 6 dommer på samfunnstjeneste ble likevel iverksatt i 2005.
Beskrivning av målgrupp: Alternativ til fengselsstraff når det ellers ikke ville ha blitt idømt strengere straff enn fengsel i ett år og hensynet til straffens formål ikke taler mot en reaksjon i frihet, og når lovbrøyteren samtykker og har bosted i Norge. Det er ikke krav om egnethetsvurdering for å kunne ilegges samfunnsstraff. Unge lovbrøytere er en prioritert målgruppe. Det er ingen absolutte begrensninger med hensyn til type lovbrudd, men samfunnsstraff idømmes vanligvis ikke ved seksuallovbrudd eller ved alvorlig vold.
Klienttillströmning i 2005: 2 547.
Danmark
Påföljdens namn:
A) Betinget dom med vilkår om tilsyn og samfundstjeneste
B) Betinget dom med vilkår om tilsyn og samfundstjeneste som alternativ til en kortere ubetinget frihedsstraf for spirituskørsel
Innehåll i påföljden:
A) Såfremt betinget dom i henhold til straffelovens §56-57 ikke findes tilstrækkelig, kan retten afsige betinget dom med vilkår om tilsyn og samfundstjeneste i mindst 30 og højst 240 timer. Der kan i tillæg til samfundstjeneste også knyttes andre vilkår til den betingede dom.
B) Retten kan beslutte at idømme betinget dom med vilkår om tilsyn og samfundstjeneste som et alternativ til en ubetinget frihedsstraf - i udgangspunktet op til 60 dages fængsel - for overtrædelse af færdselslovens §53 (spirituskørsel). Der kan i tillæg til samfundstjeneste også knyttes andre vilkår til den betingede dom.
Generelt: I forbindelse med den betingede dom med samfundstjeneste udmåles en længstetid indenfor hvilken samfundstjenestetimerne skal afvikles. Prøvetiden, der højst er 2 år, ophører, når arbejdspligtens opfyldelse er udløbet.
Beskrivning av målgrupp:
A) Den dømte skal findes egnet til samfundstjeneste ved personundersøgelse mm (se betinget dom med tilsyn).
B) Den dømte skal findes egnet til samfundstjeneste ved personundersøgelse mm. Derudover er målgruppen dømte, der ikke kan idømmes en betinget dom med vilkår om alkoholistbehandling og hvor kriminaliteten ikke har medført alvorlig personskade.
Klienttillströmning i 2005: A): ca. 2 400. B) ca. 1 800.

Finland
Påföljdens namn: Samhällstjänst
Innehåll i påföljden: Med samhällstjänst avses oavlönat allmännyttigt arbete som utförs under fritiden. Tjänsten kan omfatta från 20 till 200 timmar. Högst tio timmar samhällstjänst kan utföras så att den dömda deltar i åtgärdsprogram som syftar till att minska missbruksproblem eller förebygga återfallsbrottslighet.
Beskrivning av målgrupp: Inga åldersgränser. Samhällstjänst kan dömas ut i stället för ovillkorligt fängelse i högst åtta månader. Det kan också dömas ut som tilläggsstraff till villkorligt fängelse som överskrider ett år. Då kan tjänsten vara högst 90 timmar. Det krävs lämplighet och förutsättningar att klara av samhällstjänsten, liksom samtycke från den dömda. Tidigare straff med samhällstjänst eller ovillkorliga fängelsestraff kan medföra att samhällstjänst inte döms ut.
Klienttillströmning i 2005: 3 636.
Island
Påföljdens namn: Samfunnstjeneste
Innehåll i påföljden: Samfunnstjeneste blir ikke idømt av en domstol, men avgjøres administrativt av Kriminalomsorgen. En person som er idømt 6 måneders ubetinget fengsel eller mindre kan søke Kriminalomsorgen om at straffen blir fullbyrdet i form av samfunnstjeneste fra 40 til 240 timer. På samme måte kan en person som skal sone en subsidiær fengselsstraff istedet for bot søke om at straffen fullbyrdes som samfunnstjeneste fra 40 til 480 timer. Opptil en femtedel av samfunnstjenesten kan utføres i form av terapisaamtaler. Kriminalomsorgen lager en personundersøkelse av han eller hun som søker om samfunnstjeneste. Søkerne må finnes egnet til å utføre samfunnstjeneste, de må ikke ha begått nye lovbrudd, og de skal søke skriftlig til Kriminalomsorgen. Hvis søknaden avslås, kan man anke til Justisdepartementet.
Beskrivning av målgrupp: De som er idømt inntil 6 måneders ubetinget fengselsstraff for kriminalitet som ikke er allmennfarlig, og de som er dømt till bøter overstigende cirka 700 euro, og som ikke betaler.
Klienttillströmning i 2005: Antall innvilgede samfunnstjenester istedet for ubetinget fengselsstraff: 73. Antall innvilgede samfunnstjenester istedet for subsidiær fengselsstraff (bøter): 131.
C. Villkorlig dom med behandling
Sverige
Påföljdens namn: Skyddstillsyn med särskild behandlingsplan (s.k. kontraktsvård)
Innehåll i påföljden: Kontraktsvård är en form av skyddstillsyn, där domstolen föreskriver att den dömda skall följa en särskild behandlingsplan. Kontraktsvård innebär att den dömda har övervakning (normalt ett år, prövotid 3 år) Det alternativa fängelsestraffet antecknas normalt i domen. Den dömda skall lämna sitt samtycke till vården enligt behandlingsplanen. Den tilltänkta vårdgivaren skall vara delaktig i planeringen. Detta gäller även för socialtjänsten, som övertar kostnadsansvaret från kriminalvården vid den tidpunkt då den dömda skulle villkorligt frigges från det utdömda alternativa fängelsestraffet.
Beskrivning av målgrupp: Kontraktsvård kan normalt ersätta ett fängelsestraff upp till två år. Inga åldersgränser. Påföljdsformen är främst avsedd för drogmissbrukare där det finns ett klart samband mellan missbruk och brott och där den dömda annars skall dömas till fängelse. Påföljden kan i vissa fall även ges till klienter med annan problematik än missbruk. Det gäller klienter med sådana förhållanden som kräver vård eller behandling och som i väsentlig grad har bidragit till att brottet begåtts (t.ex. klienter med behov stöd och hjälp för spelberoende, missbruk av beroendeframkallande läkemedel)
Klienttillströmning i 2005: 1 300.

Norge
Påföljdens namn: Betinget dom med promilleprogram / program mot ruspåvirket kjøring
Innehåll i påföljden: Programmet består av 20 – 30 timer samtalebasert undervisning i to til tre måneder og individuell behandling ved behov. Minstekravet med hensyn til behandling er at den dømte skal settes i kontakt med hjelpeapparatet. Formålet med programmet er å motvirke promillekjøring. I tilsynsperioden, som normalt varer ett år, skal den dømte også møte til individuelle samtaler med sin saksbehandler.
Beskrivning av målgrupp: Promillister med et erkjent alkoholproblem eller personer som har et problematisk forhold til bilkjøring og alkohol. Det legges vekt på at personen har fast bopel og at han går på skole eller har arbeid.
Klienttillstrømning 2005: 501.
Danmark
Påföljdens namn:
A) Betinget dom med tilsyn og alkoholistvilkår, som alternativ til kortere ubetinget frihedsstraf for spirituskørsel
B) Betinget dom med tilsyn og vilkår om psykiatrisk/sexologisk behandling
Innehåll i påföljden:
A. Retten kan idømme en betinget dom med tilsyn og alkoholistvilkår som alternativ til en kortere ubetinget frihedsstraf - i udgangspunktet op til 60 dages fængsel – i sager om spirituskørsel.
B. Personer der findes skyldige i seksualforbrydelser, uden at det påsigtede forhold omfatter vold eller ulovlig tvang, kan, som alternativ til ubetinget fængselsstraf (fra 4 til 18 måneder), idømmes en betinget straf med vilkår om psykologisk/sexologisk behandling. Det påhviler anklagemyndigheden, forsvareren eller den lokale kriminalforsorg at rejse spørgsmålet om behandling i stedet for en ubetinget frihedsstraf.
Beskrivning av målgrupp:
A. Dømte efter færdselslovens §53 (spiritus- og promillekørsel) med behov for alkoholistbehandling. Kriminaliteten skal i udgangspunktet ikke have forvoldt alvorlig personskade.
B Den dømte skal være egnet til og motiveret for behandling. Et visitationsudvalg vurderer egnethed ud fra person- og mentalundersøgelse og opstiller på denne baggrund rammerne og vilkår for behandlingsplan samt forslag til vilkårsfastsættelse.
Klienttillstrømning i 2005: A) ca. 1 150 B) ca. 30.
Finland
Påföljdens namn: Ungdomsstraff
Innehåll i påföljden: En påföljd där domstolen föreskriver att den dömda skall följa en särskild behandlingsplan. Ungdomsstraff kan dömas ut för en period mellan fyra månader och ett år. Ett ungdomsstraff består av övervakning, uppgifter och program som skall främja den sociala handlingsförmågan samt orientering i arbetsliv och arbete.
Beskrivning av målgrupp: Ungdomsstraff är avsett för den som fyllt 15 men inte 18 år när brottet begicks och när böter inte anses vara en tillräcklig påföljd och ovillkorligt fängelse ett alltför strängt straff.
Klienttillstrømning i 2005: 33.

D. Elektronisk kontroll
Sverige
Påföljdens namn: Intensivövervakning
Innehåll i påföljden: Intensivövervakning är ett sätt att verkställa ett utdömt fängelsestraff i frihet. I intensivövervakningen ingår ett förbud för den dömda att vistas utanför bostaden annat än på särskilt angivna tider och för bestämda ändamål såsom arbete, utbildning, vård, nödvändiga inköp och liknande. Efterlevnaden av förbudet kontrolleras med hjälp av elektroniska hjälpmedel.
Beskrivning av målgrupp: Beslut tas av Kriminalvården, som efter ansökan från den dömda prövar möjligheten till alternativt straffavtjänande. Får användas som ersättning för fängelsestraff om högst sex månader (tre månader fram till 31 mars 2005, lagändring). Klienterna måste bedömas klara av de förhållanden som intensivövervakning i hemmet kräver, vara drogfria, ha ordnade förhållanden och samtycke från ev. familj.
Klienttillströmning i 2005: 2 900.
Danmark
Påföljdens namn: Elektronisk fodlænke
Innehåll i påföljden: Afsoning skal ske i eget hjem. Den dømte skal have en egnet bopæl, ordnede beskæftigelsesforhold og samtykke fra en eventuel ægtefælle eller samlever. Der udarbejdes et program for den dømtes færden uden for hjemmet, der nøje skal følges. Den dømte modtager flere uanmeldte besøg hver uge og ved disse kontrolbesøg foretages der rutinemæssigt alkohol- og urinprøvetest. Ordningen med elektronisk fodlænke blev indført medio 2005.
Beskrivning av målgrupp: Personer, der er idømt en ubetinget fængselsstraf på op til tre måneder for overtrædelse af færdselsloven. Den dømte skal erklæres egnet til fodlænkeafsoning af Kriminalforsorgen.
Klienttillströmning i 2005: 64.

Noter

- ¹ Opplysningene er hentet fra de nasjonale, offentlige kriminalstatistikker og kriminalomsorgens egne etatsregistre.
- ² I Danmark statistikkføres ikke bøtestraffer under DKK 1500.
- ³ Antallet af kvindelige frivårdsklienter i Island udgør kun 5 personer og antallet af frivårdsklienter i kategorien villkorlig dom med tillsyn i Norge udgøres af 17 mænd og 2 kvinder.
- ⁴ Hovedparten af de unge 15 til 17 årige udstår hele eller dele af den ubetingede straf uden for fængslerne f.eks. på pension, i familiepleje eller i en sikret institution for unge.

